ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 384
Субота, 9 мај 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

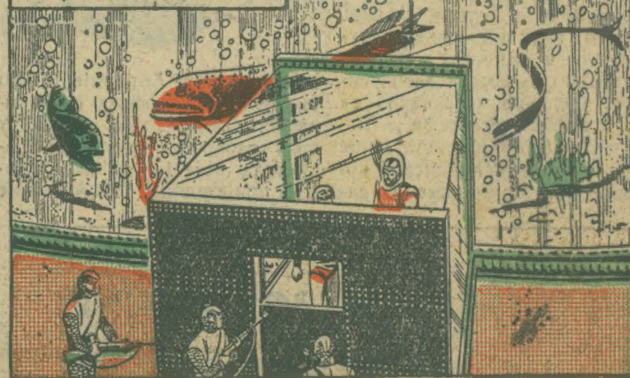

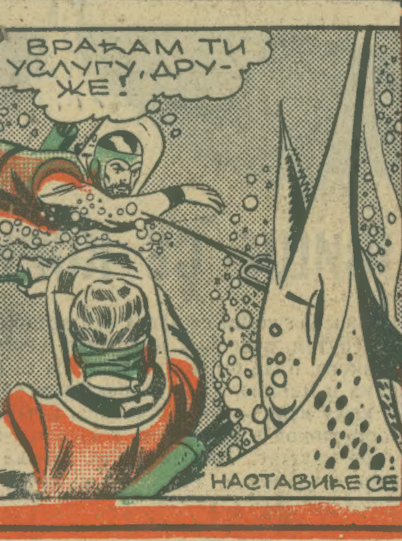

У овом броју:

- „ЖИВОТ ИСПОД ЗЕМЉЕ...“
- ЗНАТЕ, А НЕ ЗНАТЕ ШТА ЗНАЧИ

СТРИПОВИ:

Баш челик, Паја, Мики, Флаш Гордон, Бим и Бум, Успавана лепотица, Попај и Сима Зима.

Т.-25/59

ЗНАТЕ, А НЕ ЗНАТЕ шта значи

Свакако да и они који се не баве никаквом научном облашћу знају доста и да се с правом поносе тиме, јер то је њихов лични „културни фонд“. Међутим, ми често употребљавамо извесне појмове и имена онако какво им је место одредио говор — а у суштини не знамо шта они значе.

Дустабанлија, клемпо...

Носиоци најузвишенијих имена у области људског духовног стваралаштва сачувани су у нашој свести по својим делима која сачињавају светско културно наслеђе, и ми настојимо да их као такве у себи и задржимо· Сви смо ми чули за најбоље ствараоце римске књижевности: Овидија, Хорација Флака, Плаута а исто тако и за римску породицу Брута, којој је припадао и Марко Јуније Брут, учесник у завери против Јулија Цезара, означен као последњи републиканац и заточник старога Рима. Шта та имена значе сигурно мало ко зна, иако су она у сталној употреби.

Плаута (254—184 пре наше ере), најчувенијег римског комедиографа, помињамо и да нас врло често, нарочито кад говоримо о нашем великом дубровачком комедиографу Марину Држићу, јер је у својим делима обрадио неколико Плаутових мотива. Међутим, ко би помислио да кад изговоримо Плаут, кажемо уствари Дустабанлија, јер његово име управо то значи (равни табани, платфус).

Узвишени римски песник најславнијих ода које су икада испеване — „недостижни“ — како су га називали и код нас све до пре стотину година, звао се Квинтус Хорације Флак. Наш песник Лукијан Мушицки у своје време је био славан највише због тога што је врло вешто умео да за своје српске и славеносрпске стихове употреби Хорацијев пе-

снички метар. Хорације је своја лична филозофска и књижевна размишљања изнео у низу песничких посланица, епистола, које је упућивао својим пријатељима. Најчувеније од тих писама јесте последње и најопширније, упућено пријатељу Пизону, у светској књижевности познато под насловом „О песничкој уметности“. Десетину векова ова Хорацијева мишљења и правила о поезији, била су неприкосновена. На основу овог песничког дела чувени теоретичар француске класичне поезије Боало, израдио је своје дело „Песничка уметност“ (1674), које је постало законик француске, а и европске, поезије·

Наш песник Лукијан Мушицки превео је такође ову Хорацијеву епистолу и настојао да јој да што више српски песнички израз. Тако је увео Хорација, његов песнички метар и начин изражавања кроз песничку мисао — у српску књижевност. Извесне Хорацијеве оде су код нас врло рано преведене па је његов метар дуго господарио у српској књижевности. По угледу на њега певали су многи наши песници, и тек се Вук усудио да каже да је то све страно и српском народном духу и народном језику.

А шта значи, уствари, име: Квинт Хорације Флак? Оно Квинт (квинтус) — значи да се родио као пети у својих родитеља; Хорације је старо римско име, а Флак (флакус), је надимак и означује: човека с великим ушима, ушоњу, клемпу. Тако су Римљани обележили једног од највећих песника. А нама би, нарочито нашим старим генерацијама било сасвим необично кад би се рекло да је славну посланицу о поезији написао: Петко Хорације Клемпо. Међутим, баш тако гласи име великог римског песника.

Песник Публије Овидије Назон, — највише се прославио својим „Метаморфозама“ (Преображајима) од којих су неке код нас преводили већ стари дубровачки и приморски песници. Али, значајно је и његово дело „Епистуле екс Понто“ (Посланице са Црног Мора)· Написао га је у Томију, садашњој румунској луци Констанци на Црном Мору. Из Рима га је цар Август прогнао у ово место, где је Овидије после десет година и умро. То су суморни стихови прогнаникови, који се узалуд нада ослобођењу и повратку у отаџбину.

Једно од првих дела нашег великог књижевника Иве Андрића носи наслов „Екс Понто“. То су такође ванредно лепе и осећајне песме у прози, али исто тако и песме надања у ослобођење. Написао их је млади Андрић као заточеник у аустриској тамници и њима се први пут јавио као значајни књижевник у српској књижевности.

Човек са 38 имена

А шта значи: Публије Овидије Назон? — Опет нешто грубо: Публије Овчар Носоња. Ово последње указује да је Овидије имао велики нос и да је по томе био сродан једном свом далеком песничком потомку Сирану од Бержерака.

Колико нас у Плутарховим „Упоредним животописима“ и у Шекспировој трагедији „Јулије Цезар“ узбуђује личност Марка Јунија Брута доследног римског републиканца, који је поред осталих завереника заринуо и своју каму у Цезарево тело да би се крвавом заклетвом побратимио са онима који су прегнули да одбране римске републиканске установе. Брутова личност у великој грађанској Француској револуцији претстављала је нешто најузвишеније: он је био узор републиканске доследности и трагични поборник својих политичких принципа·

Брут је постао појам за извесна начела, али мало ко се упитао, шта значи његово име? Марко Јуније припадао је прастарој и чувеној римској породици Јунијеваца, чији је најстарији познати предак био Луције Јуније, први прозван Брут, што значи глупак. А Луције Јуније добио је тај надимак због тога што се последњем римском краљу Трaквинију Охоломе, своме ујаку, супростављао испадима, који су означени као луди и неурачунљиви. Припадао је републиканској странци и био огорчени противник монархистичког самовлашћа у још сасвим малој римској држави на крају VI века пре наше ере.

Иако га је двор назвао „Брут“ — глупак, блесоња, он је ипак заједно са Тарквинијем Колатином одиграо пресудну улогу у обарању римског краљевства. У младој републици њих двојица постадоше први римски конзули а Јуније најдоследнији поборник републике. Задржао је надимак „Брут“ и њиме се чак поносио, јер га је тако назвао последњи римски краљ кога је он, уз помоћ римског народа и оборио.

Тако је тај, нимало згодан надимак, сачувао у себи током векова дубоку републиканску традицију и био понос

породице, чији је последњи потомак Марко Јуније Брут пришао завери против Цезара.

Надимци су код старих Римљана сачињавали саставни део имена. У најстарије време постојало је само једно име, например — Ромул. Потом је додавано и породично име, према очевом или дедином имену· У давању имена својој деци, нарочито мушкој, Римљани су били врло једноставни. Просто су их означавали бројевима према томе који су по реду: пети (квинтус), шести (секстус), десети (децимус). Тако је и песник Хорације добио име Квинт. Породично име означавало је занимање предака, чега се Римљани нису стидели. Отуда и Овидијево име — Овчар.

Надимци су давани и према духовним или физичким особинама самога лица или претка, и постајали саставни део имена за целу породицу кроз векове.

У царско доба број имена за једно лице све је више растао. Из тог раздобља сачуван је један споменик на гробу човека који је имао 38 имена. Обичај да се чланови једне породице означују истим именом, и да га наслеђују, први пут су увели стари Римљани. Тако је и настало презиме·

Трагајући за једним документом...

Недавно је француски парламент одлучио да посланичке плате износе 600.000 франака месечно. Један духовити човек почео је поводом овога да трага по старим документима и направио је праву статистику ових плата у Француској кроз векове.

За време Француске револуције — треће године Републике била је одређена посланицима плата од 18 франака дневно. Од четврте до осме године (1795—1799) плата је била 8000 франака годишње што је претстављало вредност 30 тона пшенице· У то време први пут се јављају и дневнице за путовања.

После осме године чланови законодавног тела примали су на име плате 10.000 франака годишње.

Све до револуције 1848 посланицима се нису давале ни плате ни дневнице. Истина, треба имати на уму да је под Лујем XVIII сваки посланички кандидат морао да положи на име разних такса најмање 1.000 франака. За време Луја Филипа та је сума сведена на 500. Значи да су само имућни грађани могли да постану народни посланици.

Друга Република давала је својим посланицима 25 франака дневно. Између 1852 и 1866 чланови законодавног тела примали су 2.500 франака месечно, али само оних месеци када су одржаване седнице. Од 1866 до 1870 плата је била утврђена на 12.000 франака годишње. На почетку Треће републике посланичка плата је износила 9.000 годишње, да би, заједно са опадањем вредности франка, порасла на 90.000.

Четврта република утврдила је посланичку плату на 3,800·000 франака годишње, што одговара платама државних саветника у Француској. Пета Република, као што се види из недавне одлуке о повишењу посланичких плата, безмало је удвостручила ту суму и одредила плату од 600.000 месечно односно годишње 7,200.000 франака.

ЈЕДНА ПОМОРСКА МИСТЕРИЈА

У дугој историји британске морнарице 22 јуна 1893 године догодила се једна од најчуднијих ствари. Џон Трајон, командант медитеранске ескадре, руководио је поморским моневрима недалеко од сириске обале. Ескадра је пловила у две колоне са „Викторијом“, адмиралским бродом, на челу једне. Изненада командант је сигналом позвао бродове обеју колона да заплове једни према другима. Официри су били згранути јер је претила опасност. Али адмираловој заповести није смело бити поговора и колоне су запловиле једна ка другој. Трајон је уочио своју погрешку тек кад је било исувише доцкан и наредио: „Пуном паром натраг!“

Цела ескадра се тада већ налазила у потпуном расулу, а на „Викторији“ се у јаком судару са другим бродом, појавила велика пукотина. Вода је допрла до бојлера и командни брод је убрзо експлодирао. Адмирал је нестао у мору са својим бродом и са 358 официра и морнара.

Нико никад није покушао да потпуно расветли стварни узрок ове тешке погрешке, да одгонетне трегедију коју је на несхватљив начин проузроковао један од најискуснијих помораца.

САСТАНАК СМИТОВА

Смит је најраспрострањеније презиме у Сједињеним Америчким Државама. Људи с тим презименом донели су одлуку да овог пролећа одрже састанак. Сви учесници на њему храниће се у ресторанима чији се сопственици презивају Смит, а служиће их келнери са истим презименом. Животне намирнице добављаће се само из продавница Смитова, исто тако хлеб и колачи. Састанак ће се завршити позоришном претставом у чијем ће извођењу учествовати само глумци и глумице који се презивају Смит.

НАЈВИШЕ СЕ КОРИСТИ...

Со је минерал којим се човек у извесном смислу највише користи. Међутим, вековима је со била веома скупа, иако је увек има много. Када би се од соли која се налази у океанима, језерима и морима, начинио покривач око земље, био би дебео, — кажу неки — око 30 метара. Борба за со бивала је у прошлости повод и за ратове. У трагању за њом људи су градили нове путеве, стварали нова насеља а сам новац је стицао већу вредност.

Задруга „давалаца гласова“

Често, док гледамо филм, ми смо убеђени да је глас на филму одиста глас тих глумаца. Међутим, то није увек случај. Дешава се да глас буде „узет“ од неког другог — такозваног дублера, као што и неку опасну сцену изводи други глумац а не главни јунак. У многим земљама дублира се чак и читава улога са страног језика.

Зато за све врсте дублирања постоји читава армија људи. У овом случају они треба да даду свој глас глумици или глумцу ако им је он непријатан или слаб.

У ту сврху у Италији, засада јединој у свету, постоји задруга „давалаца гласова“. Само у прошлој години ту је „позајмило“ гласове 400 америчких и италијанских глумаца. У Италији је дублирање постало права уметност. Ту су запослени и прави режисери „гласова“ који се називају директори дублирања. Они најпре подробно проучавају филм, значајне улоге и физиономије глумаца, па тек после „одабирају“ гласове. Овај посао је веома тежак, зато могу да га обављају само они који располажу богатим позоришним и филмским искуством.

Сами даваоци гласова су подељени у групе као и даваоци крви. У прву долазе дублери главних улога, у другу карактерних улога, затим споредних улога и остали. Од категоризације зависи и хонорар. Први добијају 10.000 лира за четири часа дублирања, па је могуће да се за цео филм добије и добра сума.

Али захваљујући њима и сами главни глумци као и читав филм могу да имају више успеха па и да постигну већи финансиски ефекат. Многи италијански глумци и глумице постали су славни можда захваљујући баш својим дублерима.

ШТЕТА ЗБОГ ВИСОКИХ ПОТПЕТИЦА

Енглеско предузеће за израду сапуна и сапунског прашка „Левер“ забранило је недавно својим радницама и намештеницама којих има преко 2.000, да за време посла носе високе, танке потпетице. Управа предузећа образложила је ову своју забрану тиме што високе потпетице оштећују под у канцеларијама и радионицама. Управа је, такође, извршила пробе које су имале да покажу колико се подови кваре кад се по њима гази у ципелама с високим потпетицама. У проби је учествовала једна девојка тешка 50 килограма која носи високе потпетице и један мушкарац, тежак 100 килограма који је имао обичне ципеле. При сваком кораку девојка је на свакиx 5 квадратних сантиметара површине хода које је додиривала ципелама вршила притисак свом својом тежином, док је човек својим широким ђоновима и потпетицама на исту ту површину вршио притисак од свега 13 килограма. После овог проверавања, све жене у предузећу „замољене“ су да више не носе ципеле с тим „уништавајућим потпетицама“. Уз писмену молбу биле су приложене и две фотографије: једна је приказивала дрвени под пре, а друга после појаве моде високих, танких потпетица.

Уске пете нарочито оштећују под при модерним играма као што је, например, рок-ен-рол. На поду остају дубоке бразде и стручњаци тврде да те потпетице скраћују напола век трајања паркета у салама за играње. Због тога су у неким лондонским плесним дворанама забрањене високе потпетице, док је једно лондонско предузеће набавило свим својим намештеницама ципеле с ниским потпетицама, које оне морају да носе за време посла.

острво »Робинзона«

Не тако давно један енглески истраживач-геодет стигао је до малог коралног острва Фрегат у Индиском Океану.

Острво, лишено готово сваког растиња сем понеке кржљаве палме изгледало је као изумрло. Избегавале су га чак и птице. Само безбројне рупе у земљи, сличне зечјим јазбинама, дозвољавале су помисао да на острву ипак има некаквог живота.

Опрезни Енглез одлучио је да ноћ проведе у своме чуну крај обале. Усред ноћи из сна га је тргла ужасна дрека. Хиљаде мачака — једини становници острва — измилеле су из својих рупа да би у плићаку, јер је ноћу била осека, ловиле рибу.

Према приближном рачуну, на острву данас живи свакако бар десет хиљада мачака. Сматра се да су њихови преци стигли до острва после неког бродолома.

УСЛУГА
БРЗА, ТАЧНА И БЕСПЛАТНА

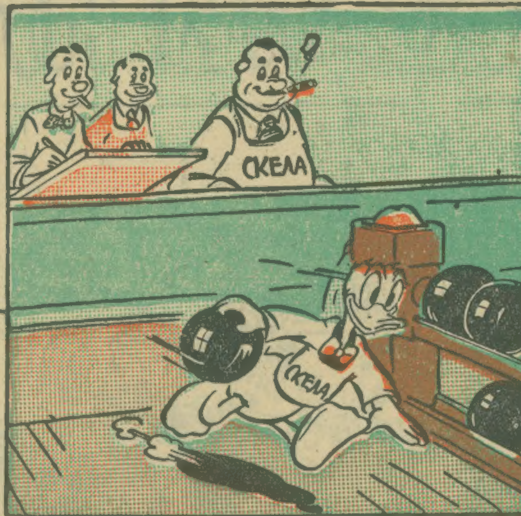
Стари поморци често су с палубе настрадалог брода бацали у море боцу с писмима која су била последња, опроштајна порука далеким породицама. Ако би таква једна порука и издржала борбу с таласима, ветровима и стенама пролазиле су десетине, па чак и стотине година, пре но што би доспела у нечије руке.

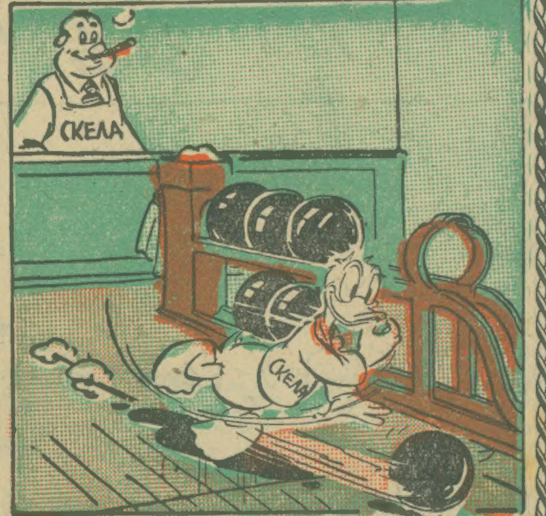

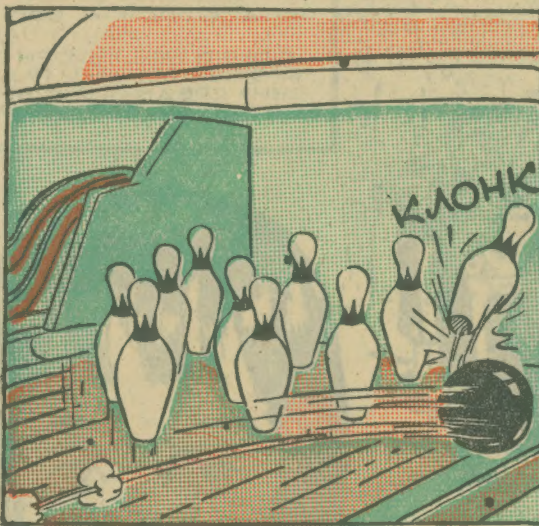
Понекад, међутим, „морска пошта" је тачнија. Тако становници малих индонежанских острва Надина и Палан помоћу ње шаљу и примају писма.

Наиме, око оба острва тече затворено кружно коло морске струје. И она преноси писма стављена у запечаћене боце. Од тренутка „предавања писма" на морску пошту, па до њеног пристизања на суседно острво протекне свега два дана. Кад год треба „хитно" доставити неку поруку, доморци је баце у море јер им се не исплати да чекају пароброд који између острва саобраћа свега једном седмично.

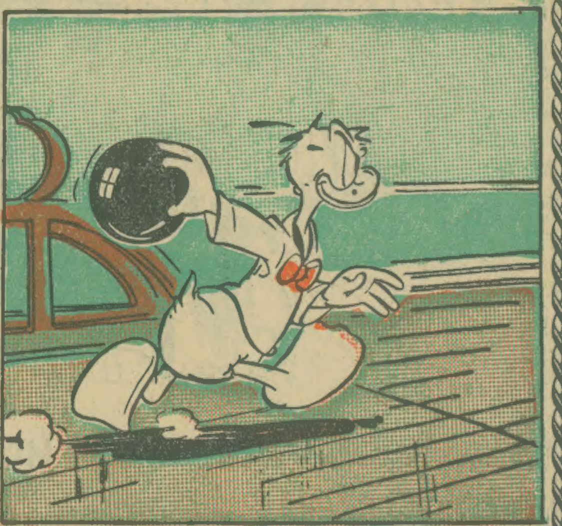

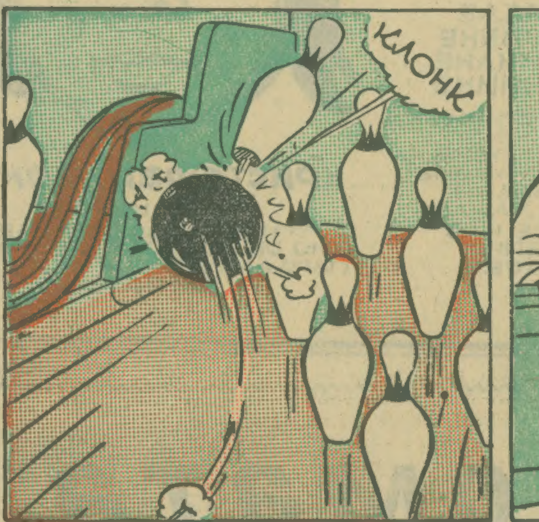

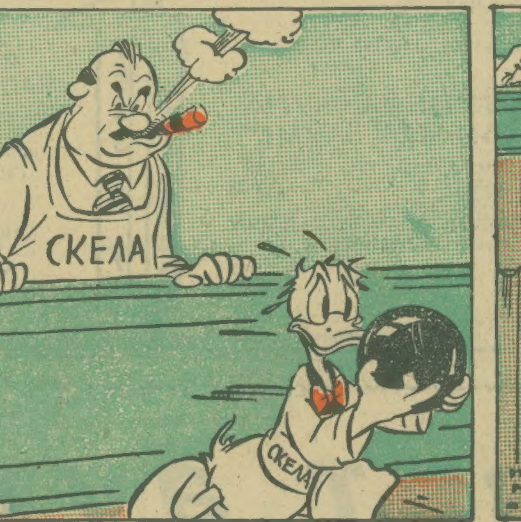

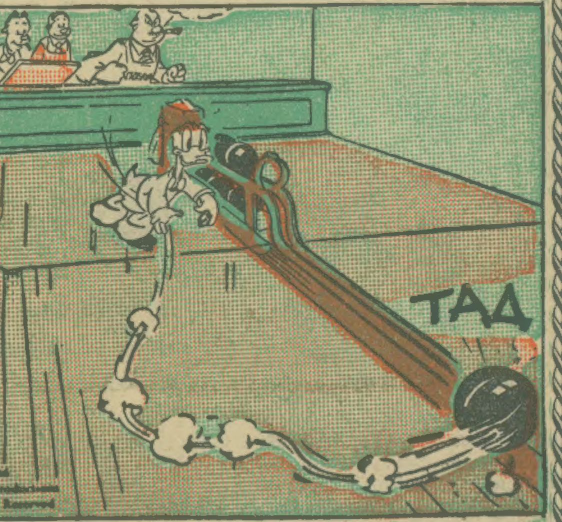

Није први пут

На свечани ручак приређен у част отварања једног новог факултета био је позван и познати научник XIX века Ернест Хекел. Њему је за столом припало место поред једног свештеника. После ручка овај је извадио цигарете и замолио Хекела за шибицу. Иако нерадо он му пружи шибицу али се она угаси чим стиже до свештеникове руке.

— Гледајте, — рече цинично свештеник, — светло науке се угасило.

Хекел потврдно климну главом и додаде:

— Ништа необично. У рукама цркве то не би било први пут.

ПУШЕЊЕ У КРЕВЕТУ КАЖЊИВО ЗАТВОРОМ

У Милвокију у САД постоји необичан затвор који за пушење у кревету прописује казну од 50 долара. У случају да преступник учини исто дело поново може се изрећи казна од 3 до 10 дана затвора.

Да не назебу...

Велика хладноћа која је ове године владала у Аргентини принудила је фармере да се побрину и набаве огртаче за своје племените врсте оваца.

Неопходно за живот

Марк Твен је испричао овај свој доживљај из младости:

— Једном приликом враћајући се из штампарије спазио сам крај тротоара један замотуљак хартије. Брзо сам га подигао. Изненадио сам се кад сам видео да је то само један лист истргнут из школског уџбеника. Почео сам да читам и дознао причу о Јованки Орлеанки. Наизглед ово је било безначајно, али за мој живот јако важно, јер, признајем, ја нисам онда знао историју. О Јованки Орлеанки нисам имао прилике дотле ни да чујем. Тек после овога девица из Орлеана је пробудила у мени интересовање за историју — а она је неопходна за живот сваког интелектуалца.

Твен закључује: — Кад ми је исцепани лист допао у руке, каријера ми је била осигурана.

НАЈСТРАШНИЈИ...

Највећи „разбојник" који је икад живео на нашој планети био је „тираносаур", џиновски гмизавац дуг 24 и висок 9 до 10 метара. Данашњим ловачким оружјем не би му се ништа могло наудити јер му је рожната кожа била дебела од 3 до 45 сантиметара, што је зависило од места на телу, тако да је никакво тане не би пробило.

Ripley's — ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

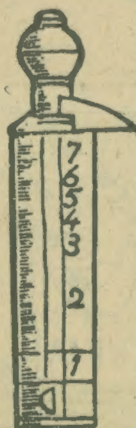
НАЈЧУДНИЈА ПОВОРКА У ИСТОРИЈИ

СВАДБЕНА ПОВОРКА ЋЕРКЕ КРАЉА ДЕВА РАЈЕ I ОД ВИШАЈАНАГАРА, КОЈА СЕ УДАЛА ЗА СУЛТАНА ФИРОЗА ОД КУЛБАРГЕ ПРЕШЛА ЈЕ ПУТ ОД ГРАДСКЕ КАПИЈЕ ДО КРАЉЕВСКЕ ПАЛАТЕ — ДУГ 9 КИЛОМЕТАРА — КОРАЧАЈУЋИ ПО ПРОСТИРЦИ ОД ЧИСТОГ ЗЛАТА (ИНДИЈА, 1406 ГОД)

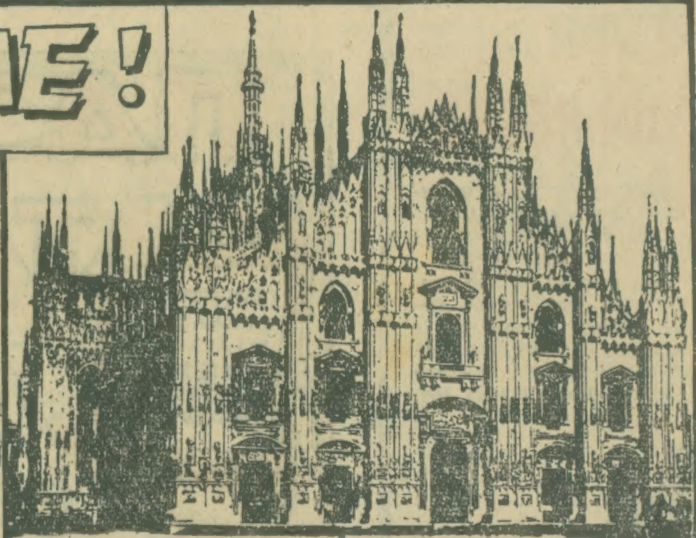
АМЕРИЧКА ЖУНА НАЗВАНА „ЛУНС"

НЕ КЉУЦА ПО КОРИ ДРВЕКА КАО ОСТАЛЕ ЖУНЕ ВЕЋ ЛОВИ ИНСЕКТЕ У ВАЗДУХУ ИЛИ НА ЗЕМЉИ

МАЛЕ ДРВЕНЕ СУНЧАНЕ ЧАСОВНИКЕ

ПАСТИРИ ИЗ ФРАНЦУСКЕ ПОКРАЈИНЕ БЕАРН И ДАНАС НОСЕ КАО ЏЕПНЕ САТОВЕ

КАТЕДРАЛА У МИЛАНУ

КОЈА ЈЕ ГРАЂЕНА 500 ГОДИНА НИЈЕ КОШТАЛА НИ ПАРЕ

МЕРМЕР ЈЕ ДОБИЈЕН БЕСПЛАТНО А ТАКОЂЕ ЈЕ БИО БЕСПЛАТАН И РАД ЈЕР ЈЕ СВАКИ ЧЛАН СВИХ СРЕДЊОВЕКОВНИХ ЕСНАФА БИО ОБАВЕЗАН ДА БЕЗ НАГРАДЕ РАДИ ЧИТАВ МЕСЕЦ ДАНА

КРИСТОФЕР МОНК

(1653—1688)

ДРУГИ ВОЈВОДА ОД ЕЛБЕМЕРИЈА БИО ЈЕ ИЗАБРАН У БРИТАНСКИ ПАРЛАМЕНТ КАД ЈЕ ИМАО СВЕГА 13 ГОДИНА

ДВА ХРАСТА

СРАСЛА ТАКО ДА ИЗГЛЕДАЈУ КАО СЛОВО „Н" У СТЕРЛИНГУ (САД)

Свет аутомата

Нама је потребан један лав... који би отварао чељусти и покретао главу...

— Да ли бисте нам могли што пре направити циновског паука?... Са паучином наравно. Требало би да функционише бар пет или шест месеци.

— Била би нам потребна једна лутка, веома еластична за наш следећи филм, али треба да личи на нашу главну глумицу.

Постоји само једно предузеће у Паризу, коме се упућују овакви захтеви.

Вештачки људи и животиње

Можда је и у свету оно једино јер није често потребан лав породичне величине или модел који свира на оргуљама варвара. Муштерије су доста ретке. Јер је то занат од оних за које се каже да се губи, иако никада није био баш ни много познат.

У једној уличици старог Париза, фабрика заузима читаву зграду из 17 века, обележену као историски споменик.

— Већ од 1860 године, — рекла нам је једна млада жена — откако је основана, фабрика се стално налази овде.

Декампови су наслеђивали једни друге, занат је прелазио са оца на сина или кћер.

Електронски робот још није успео да потисне музички аутомат, драг нашим прецима, нарочито у 18 веку. Напротив, чак наше доба као да је поново осетило потребу за овим личностима и моделима. Њихова вредност не постаје мања зато што се ређе употребљавају. Међутим, биоскоп, позориште, излози великих магазина и сада осећају потребу за њима.

Циновски паук је био наручен за филм Жана Турана „Вила која се разликује од других". Главне улоге су биле дате животињама. За партнера је паук имао једно право мало бело јагње које је заплео у своју паучину. Помоћу механизма, он је крстарио по њој и плео своје нити. „Глумио" је чак боље од живих животиња.

Други редитељ је недавно тражио да му се направи једна шкорпија за филм који је требало снимати у Триполису иако се тамо не оскудева у правим. Али „јунаци" филма су желели ону која не уједа и не боде.

Механички лав, једна права играчка, али природне величине, имао је за партнера чувеног Рајму у филму „Авантуре Тартарена". Глумац је морао да ишчупа лепотицу из чељусти лава и, за ову сцену изјавио је сасвим отворено: „Више бих волео једног лажног лава макар прави био и дресиран".

Декампови су направили разјареног лава. И на екрану је њихов лав био толико „жив" да нико није могао открити трик.

Када се у неком авантуристичком филму баци човек кроз прозор или с врха неке литице, онда можете бити сигурни да се ради о замени. У овом случају глумац је прављен — његова глава се ваја у глини, а затим цело тело. По овоме се узима отисак и добија картонски модел.

Да би неко постао произвођач аутомата треба у исто време да буде и добар механичар и уметник: вајар, моделар, сликар, костимер.

— Ми смо сачували стару технику аутомата, — објаснила је кћи фабриканта — онакву каква је пренета из Средњег века. Међутим, данас се траже аутомати који дају утисак живота, макар биле у питању и механичке играчке или стаклене фигуре које деца воле верујући да су „праве". Мој отац и ја смо морали да учимо вајање да бисмо одговорили овим захтевима.

У атељеу вила

Двадесет тридесет металних скелета који ће постати мачке у чизмама очекивале су да им се да „живот" — мали мотор који ће им омогућити да се крећу. А затим и пристојна спољашност — лепа одећа која ће им дати право да се претставе као маркизи Карабас.

Монтажни атеље фабриканта аутомата пун је личности из вилинских прича. Све су ту искупљене. Алиса је заспала на прагу Земље чуда у старим позлаћеним кочијама. Њена просута коса покривала је упола зеца Жаноа и жабе. Један бели коњ са уплетеном

гривом очекивао је да буде упрегнут у кочије. Музичари су престали да свирају, с гудалом у ваздуху. Плава птица је повила своја крила. Један велики велурни лептир заборавио је да склопи своја.

На тезги, у рукама радника, мачак у чизмама „оживљава" — захваљујући точкићима, федерима и полугама. За један брз покрет шапе потребно је 20 обртаја у минуту.

Сутрадан, замак у уснулој шуми ће се разбудити и Алиса ће у кочијама ући у Земљу чуда. А за то је довољно неколико добро намештених механизама.

Једна машина као друге?

Аутомат, тако чудно сличан живом бићу, није ништа друго него машина као и све остале. Њему је само помоћу дрвета, воска, крзна или свиле дат изглед човека или животиње, али под овом маском окрећу се точкићи слични онима из сата.

У XIV веку виђали су се људи како на црквеним часовницима и кулама чекићем откуцавају часове. Касније је тражено да се израде часовници који ће да одбрајају сате и онда су људе заменили аутомати.

У XVIII веку су већ сви заинтересовани усавршавањем аутомата. Кад је доцније добио људски облик, назвали су га човек-аутомат. Први је могао да прави покрете а доцнији су већ свирали, цртали или писали. Најтежи за конструисање су аутомати писци. У томе је тек успео Декамп, после дуго година рада са своја два сарадника. Резултат је „професор Аркадиус" који је претстављен на Париској изложби 1937 године.

„Професор" је одговарао писмено са 20 различитих реченица, када су радознали посетиоци долазили да га питају. Данас је он ван употребе јер се покварио а нико нема времена ни средстава за његово обнављање.

Велики „аутоматичари" из 18 века као Вокансон сањали су да конструишу једног човека-аутомата који хода. Неки Кемпелен се похвалио да је 1770 године створио аутомат који игра шах. Шетао је свог шаховског играча обученог као Турчин, са перима и турбаном по читавој Европи. Овај се свађао на свим турнирима са својим партнерима. У Москви, усред партије, са царицом Катарином, он је нагло порушио све фигуре са шаховске табле, зато што је владарка неправилно померила једног пиона. То је била предвиђена реакција кад партнер вара! Под оваквом оптужбом, Катарина се разбеснела. Тада се још није знало да је Турчин био краљ варалица! Данас се верује да је Кемпелен имао саучеснике који су улазили у велики модел и тобож га аутоматски кретали. Саучесници су били мајстори у шаху, али такође и у шпијунажи, пошто су под плаштом Турчина могли продрети у најскривеније дворске тајне.

У XIX веку, интересантнији су минијатурни аутомати, толико мали да су украшавали табакере или се носили као накит.

Машинерији часовника 20 века додаје се електрични мотор који регулише његово кретање. Није потребан више ни кључ ни опруге. А робот засад остаје још само једна машина која нема ни људски облик ни уметнички изглед.

НАЈМАЊИ ЧАСОВНИК

Већ дуже времена много радозналог света опседа излог једне часовничарске радње на булевару Канабјер у Марсеју — јер се у њему налази најмањи часовник на читавом свету: у пречнику има свега 14 милиметара. Интересантно је да ради чудесно прецизно. Да би га радознали свет могао што боље да разгледа часовничар ставља понекад испред изложеног сатића лупу. Очима задивљених посматрача она открива лепо израђен бројчаник, казаљке као и украсне шаре на кутијици.

★

Па није мали...

Једна жена од 70 килограма кад носи веома танке потпетице врши притисак од 1.125 килограма на два и по квадратна сантиметра површине, што је за око осам пута више од притиска у котлу једне бродске локомотиве.

ЈЕР ЈЕ МАЊЕ ИМА

Слабости људи нашег времена добродошле су париским берберима и фризерима за стицање издашне зараде. Ошишану косу популарних филмских и позоришних глумаца и уметника они брижљиво прикупљају и као увојке продају по високој цени њиховим обожаваоцима. У Паризу се растурају листе са обавештењима код кога фризера се могу добити „локне" тог и тог глумца или те и те диве. Коса мушких „старова" је скупља, јер је мање и има.

★

Воле шешире

У Сједињеним Америчким Државама жене носе чешће шешире него било у којој другој држави у свету. На другом месту је Аустралија. На последњем су, изгледа, Фиџи Острва у Пацифику.

ПАТКА, ГУСКА, И ЛИСИЦА

Приче о заједничком животу животиња и људи неисцрпне су као и приче о животу самих животиња. Ево шта су једном написали о својим необичним пријатељима два америчка писца за децу, Џон и Џејн Џорџ, чија је кућа већ годинама „хотел" за многе звери и птице.

Једно јутро позвали су нас у комесаријат полиције кварта у коме станујемо да би нам вратили нашу канадску гуску и нашу патку које су прошле ноћи биле „ухапшене".

Чиновник у полицији прочитао нам је рапорт дежурног службеника у коме је, између осталог стајало: „Ухваћене су у три сата ноћу, наспрам Универзитетске авеније где су гакале из свег гласа".

Затим је чиновник озбиљно рекао:

— Случај је потпуно јасан. То ми зовемо ноћно скитање и прављење буке.

— Сматрам да нису криве! — одговорио сам ја исто тако озбиљним гласом. — Оне су само плакале тражећи своју мајку.

— Где им се налазила мати? — запитао је полицајац.

— Спавао је у својој постељи.

— Како „спавао"? — избрецнуо се полицајац. Шта хоћете тиме да кажете?

— Хоћу да кажем да тај што је спавао, тј. њихова мати, то сам ја. Нема те силе на свету која би моме гушчету могла да докаже да ја нисам његова мајка, — наставио сам храбро. Ја сам му помогао да изиђе из љуске, ја сам прво живо створење које је оно видело у свом животу. Дакле, према једној научној теорији која и мени лично изгледа сасвим исправна, птичица, кад се излеже из јајета, сматра својом мајком оног живог створа кога прво угледа. У неком углу малог мозгића мога гушчета утиснула се моја слика и оно је сада убеђено да сам му ја мајка. И још нешто треба да знате, господине полицијски службениче. Пошто сам му ја мати, оно сматра да је исто што сам и ја, а не то што је уствари. Своју сабраћу никад не би признало за нешто блиско, јер су гуске. А што се тиче ове моје патке, она сматра да је гуска.

— Како? — узвикнуо је зачуђени полицајац.

— Сасвим једноставно, — одговорио сам. — Кад се паче испилило из јајета угледало је одмах ову гуску док је још била гушче. Је ли вам сад јасно?

— Постаје ми јасно, али не сасвим, — одговорио је полицијски службеник.

Тада сам ја наставио:

— Мора бити да је у току прошле ноћи ову моју гушчицу пробудио неки ружан сан и она се запитала: да ли да се уплаши или да мирно заспи? Изашла је у башту да ме потражи, викала ме, није ме нашла и тако се створила на Универзитетској авенији. Паткица, пошто сматра да јој је гуска мати, пошла је за њом. Кад је чула да гуска гаче повикала је и сама. Ето, то је објашњење.

— Добро, — одговорио је полицајац. Сад сте ми све лепо објаснили. У таквом случају, пошто ми није познат ниједан правни пропис који забрањује гушчици да тражи своју мајку, па макар то било и ноћу, бацам предмет у акта.

После тих речи Џејн и ја смо устали да пођемо. Викнуо сам гушчицу својим уобичајеним позивом, и она је гордо уздигнуте главе изишла из комесаријата нашег кварта. Сео сам у кола, гуска до мене, а патка је потрчала за гуском и неспретно села до ње. Најзад је ушла и моја супруга Џејн и ми кренусмо кући.

Треба ли баш да кажем да смо сви били задовољни и срећни? Не! Ви то претпостављате. Али ћу вам рећи нешто друго. Велика је ствар бити гускина мати, као што сам ја био. Такав однос пружа вам могућност да до танчина упознате карактер једне животиње, много боље него да хиљаду пута одлазите у шуму и посматрате исту ту животињу из прикрајка. Џејн и ја нарочито имамо потребу за таквим односима, јер пишемо и илуструјемо књиге о птицама и другим шумским животињама. Зато, кад год започнемо писање биографије неког шумског становника, главне личности доведемо нашој кући и ту их сместимо. Ви ћете можда рећи да је то што чинимо глупост, али, верујте, ми знамо шта радимо.

Ево још једног примера који ће испричати моја жена:

Захваљујући једној лисици, Фулви, успела сам да схватим колико је снажан вид животиња ноћу.

По мрклој помрчини у нашој башти, Фулва и ја смо се често играле лоптом. Игра је, уствари, била једнострана. У помрчини, ја нисам била у могућност да видим ни лисицу, акамоли лопту за тенис. Али се догађало да одједном осетим у својој шаци влажну Фулвину њушку, а затим лопту коју ми она даје. Ја бих је тада поново бацила из све снаге. Лисица би се губила у мраку, и тек што би лопта пала на тле у мом длану би се нашла лопта.

По дану скривена у тами нашег кавеза, Фулва је, према урођеном и давно утврђеном „реду вожње", излазила у „свет" тек увече. Сасвим нечујно она се у потаји шуњала да ме пронађе. А кад би ме нашла, почаствовала ме је поздравом пуним љубави на начин својствен њеној раси. У почетку, Фулва би ме лако ударила шапом неколико пута и ја сам морала да јој на сличан начин одговорим. Пошто добије то што очекује, Фулва би завукла њушку у моју косу и својим оштрим зубима пажљиво би извукла све укоснице, шнале и чешљиће које сам носила баш због ње. Пошто би се и та церемонија завршила, лисица би ме зубима ухватила за сукњу и одвукла у башту да се играмо лопте...

Наш дом је био и остао пролазно станиште за многе животиње. Имали смо једног копца, који је био просто заљубљен у мог мужа Џона. Пошто се настанио у кухињи коју је прогласио искључиво својим животним простором, начинио је гнездо изнад врата и ником није дозвољавао да уђе. Никоме сем њему. Чак ни ја нисам смела да при вирим. Чим бих се појавила на вратима устремио би се испружених канџи.

Имали смо једну врану, затим једног пацова нарочите врсте и много најразличитијих животиња. Посматрајући их долазили смо до сазнања које би нам заувек остало непознато да смо их проучавали у самој природи. Кад су од нас одлазиле, чинило нам се као да губимо праве пријатеље. Свако пролеће односило је неког од њих, али је, срећом, доносило друге нове пријатеље.

НЕКАД — САД

Временом се све мења па и схватање људи. Женски акт, рад тада младог француског вајара Жео Дитеја, који је он према грчким свештеницима назвао „Хиперодул", изазвао је 1910 године праву буру негодовања у Француској. Ни Роден ни Анатол Франс нису успели да спрече његово уклањање из париског „Салона". А сада је баш ту скулптуру откупила француска Академија лепе уметности. Само, њен творац је сада већ старац — има 71 годину, и потпуно је слеп и сиромах.

ДОСАД НЕВИЂЕН

Опал досад невиђене величине нађен је у једном напуштеном руднику у Јужној Аустралији. Разбијен је у три комада од 26, 16 и 9 килограма тежине. Рачуна се да ће имати 360.000 карата. Ови полудраги каменови, чија вредност износи 175.000 долара биће исечени и брушени у излогу једне велике робне куће у Њујорку на очиглед публике. Обрађени за накит вредеће око 2 милиона долара.

ИМА НАДЕ

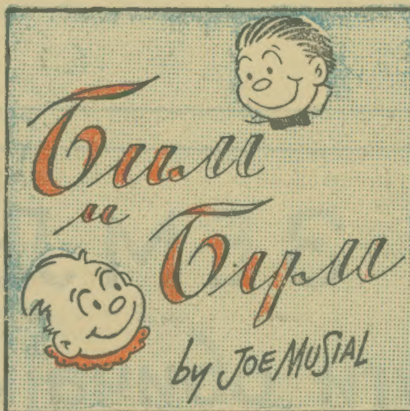
Једна група француских научника која се бави проучавањем дужине људског живота објавила је читаву студију о томе. Према овим научницима дуговечност се под данашњим условима стално повећава. Тако дечак, тврде они, који има сада петнаест година може очекивати да ће достићи 69 година живота, а девојчица истих година — 75.

ДЕЦА И ШКОЛСКЕ КЛУПЕ

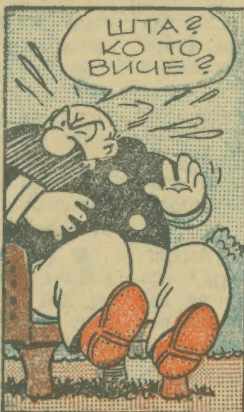
Сер Џон Чарлс, референт за здравље у британском министарству школства, рекао је недавно приликом једног интервјуа да школска деца у Енглеској постају сувише дебела. После свестраних истраживања, утврђено је да се сада ђаци боље хране него раније, да је хигијена у школи подигнута на највиши степен па су познате школске болести и епидемије сведне на минимум. Више, међутим, забрињава једна друга околност: готово сва школска деца имају рђаво држање тела и то зато, што клупе у учионицама нису подесне.

ДРУКЧИЈА НЕГО ОСТАЛЕ

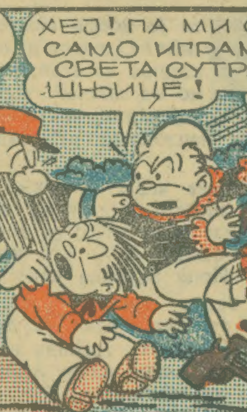
У Пацифику, на дубини од око 2.000 метара, пронађена је једна нова врста прозрачне „рибе" од око 30 сантиметара дужине, за коју научници никад нису чули. Њен чудан облик и испупчене очи на сићушној глави не већој од нокта на палцу руке, разликују је потпуно од сваке рибе која је досад пронађена и описана.

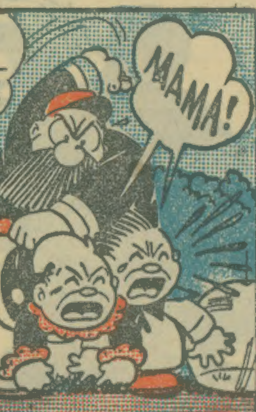

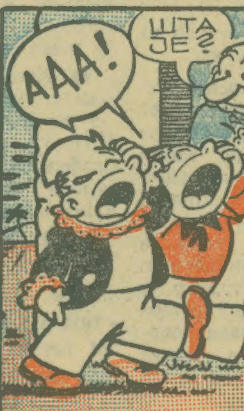

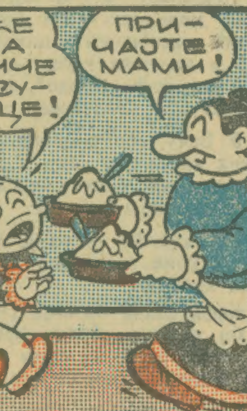

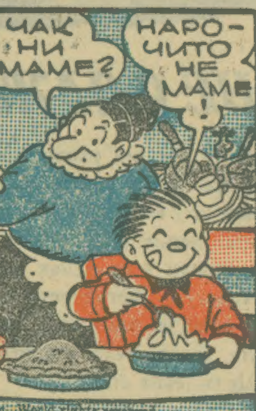

И ДАНАС...

Пре 75 година у Сједињеним Америчким Државама уведено је стандардно време. Дотада, кад би човек пошао са обале Атлантика ка Пацифику требало је да свој часовник дотерује најмање 20 пута и никад није био сигуран да он показује сасвим тачно време. И дандањас је потребно да се часовници померају три пута, јер је временска разлика између Њујорка и Сан Франциска три часа.

ЗА ЊИХ НАЈВИШЕ...

Француски центар за трансфузију крви објавио је да ће према прорачуну у току 1959 године у Француској бити потребно око 480.000 литара крви. Прошле године било је утрошено 200.000 литара. Највеће количине крви служе за спасавање разних саобраћајних жртава.

Золтан Харшањи:

ПРОБИРАЧ

Хало, келнер! Дођите већ једном! Шта има данас?

Келнер је услужно пришао столу. Гост је ставио руку у џеп, навукао футролу и из ње наочари и ставио их на сто. Затим је узео џепну марамицу, опет дохватио наочари и с највећом пажњом почео да брише оба стакла. После тога је опет метнуо наочари на сто. Марамицу је вратио у џеп и удесио да њени крајеви вире исто онако као и пре него што ју је извадио, дакле, ни више ни мање. Затим је по трећи пут дохватио наочари да би их коначно ставио на нос. Келнер је нестрпљиво, али ипак мирно чекао да гост узме јеловник у руке.

— Но, дакле, да видимо шта има! Да ли да узмем мени или да бирам јела по карти. Мислим да је ипак боље да узмем мени. А шта ту има? Прво супа од кромпира. Не, нећу супу. Супу од кромпира, додуше, волим, али у подне никада не једем супе. А каквог има меса? Аха, свињски каре с купусом рибанцем. Шта, а нема кромпира уз то? Мислите да ће ипак понеки бити? Па што то онда не стоји на карти? Но добро, узећу свињски каре с купусом рибанцем. А сада ме добро саслушајте: свињски каре не сме бити сувише мастан, јер ја не волим да једем велику масну парчад меса. Разумете ли ме? Нешто масти ипак мора да буде, јер ја не волим ни сасвим посно месо. Дакле не сме бити ни сувише масно ни суво. Затим, пазите да месо буде добро печено. А сада да вам кажем за купус. Зар не може уместо купуса да буде неко друго поврће? Ја не једем баш радо купус рибанац. Шта имате друго? Боранија. Не, онда ипак више волим купус рибанац. И кромпира. Али додајте доста кромпира. Због неколико кромпирића ваш шеф неће осиромашити. Јесте ли ме сад добро разумели? Супу нећу. Свињски каре ни сувише мастан ни сувише мршав. Стој, па чекајте још! Уместо супе донесите ми један кисели краставац. Може ли то да буде? Прекјуче сте ми исто тако дали краставац уместо супе. А какво тесто имате? Кнедле од шљива! Али пазите, за име бога, да кнедле не буду раскуване. Кад су раскуване, не вреде ништа. Нећу тиме да вам кажем да ми донесете некуване кнедле. Оне не смеју бити ни недокуване ни раскуване. Разумете ли ме? Безусловно добро посуте презлом. Надам се, кад је у питању један стални гост, нећете циципијашити са презлом. Но, дакле, мислим да смо се добро разумели, зар не? Супу нећу, а место супе даћете ми кисели краставац. Стојте, не идите, забога! Купус рибанац и кисели краставац не иду једно с другим. Хм, шта да радимо? Могло би и тако да уместо супе донесете кисели краставац, а уместо купуса рибанца, боранију. Нажалост, код вас боранија није баш најбоља. Остаћемо онда при купусу рибанцу. Кисели краставац отпада и узећу ипак чорбу од кромпира. Али, молим вас, пазите на кромпир-чорбу. Код вас је она увек кисела. Јесте ли ме сад добро разумели? Да нисте шта заборавили? Нарочито пазите на оно што сам вам рекао за свињски каре. Сада можете ићи и објасните све у кухињи како треба. Али, молим вас, брзо, јер се журим. Не заборавите ни оно с кнедлама...

Келнер је пришао кухињском прозорчету и викнуо:

— Један мени!

ЧАМЦИ СТАРИ 5.000 ГОДИНА

Холандски археолог доктор Класенс, који се налази на научним истраживањима у Египту, изјавио је недавно да ископине у области Абу Раваш бацају нову светлост на почетак прастаре египатске културе и хијероглифског писма до времена прве династије. За последње три године Класенс је ископао око 200 гробова на подручју које се налази на неких десет километара далеко од великих пирамида у Гизеху.

Последњи гроб који је он откопао прилично је велик, а изграђен је од опеке. Засад се још не зна чији је, али је утврђено да потиче из времена фараона Дена, четвртог по реду из прве династије. У њему су, поред осталог, нађена и два чамца од иловаче са остацима унутрашње дрвене конструкције. То су уствари симболични погребни чамци. Наиме, стари Египћани веровали су да у својим гробовима морају имати чамце ако желе да и после смрти плове Нилом. Један од откривених чамаца дуг је 4,6 и широк 1,2, а други 7,3 са 1,8 метра. Оба су још добро очувана.

Откопани гробови претстављају последња пребивалишта људи из средњих слојева и виших дворских службеника који су радили за осам фараона из тог времена египатске историје. У гробовима је нађена прилична количина камених посуда, бисера, козметичких препарата и украса од слоноваче и бакра. По Класенсовом мишљењу ти предмети нису израђени у Египту, већ воде порекло из Сирије.

ОСКАР ЗА НАЈГОРУ УЛОГУ

Не додељују се „Оскари" само за најбоље улоге на филму. Ових дана је један амерички хумористички лист доделио Кирку Дагласу „Оскара" за најслабије одиграну улогу у прошлогодишњој америчкој филмској производњи. Ово „признање" је добио за своју улогу у филму „Викинзи".

НОВИ СВЕТОВИ

Астрономи са совјетским научником Виктором Амбурцумјаном на челу успели су да у васиони открију нове светове за које човек досад није знао. Ове новопронађене галаксије састављене су из великог броја звезда које зраче космичке зраке. Установљено је да су оне млада сазвежђа у којима су физички процеси знатно интензивнији од оних које ми познајемо. Састављене су углавном од гасова из којих се образују нове звезде. По мишљењу Амбурцумјана ови „новонастајући" светови су удаљени од нас преко сто милиона светлосних година. Проучавање „несталних галаксија" како их је наука назвала, омогућиће да се открију многе нове физичке појаве и порекло материје. Нова открића су навела многе листове да објаве: „Сада је коначно доказана вечита младост васионе".

НЕОБИЧНО ОТКРИЋЕ

У Западном Пакистану, близу места Черсаде, откривено је досада непознато насеље старо преко 3.000 година. У њему су пронађене, при ископавању, калдрмисане улице, камене зграде, водовод и нека врста канализације.

НЕ СЛАЖУ СЕ...

Иако постоји раширено веровање да промрзлине треба трљати снегом, лекари се не слажу с тим већ сматрају да ће доћи до знатно мањег оштећења ткива ако се промрзли делови тела одмах утопле. На тај начин се смањује могућност настајања гангрене. Потребно је, кажу они, смрзнуте ноге, или друге делове тела, ставити у воду топлу око 40 Целзијевих степени.

ДРУГЕ ЗЕМЉЕ

други обичаји...

Шта је добра шољица кафе? Одговор на ово питање не зависи само од личног укуса појединца, већ и од његове националне припадности.

● Мала чаша вискија и коцка шећера додају се шољи вреле црне кафе, са доста шлага одозго и — ето кафе какву Ирци највише цене.

● Једна трећина млека, једна трећина слатке улупане павлаке, једна трећина црне кафе — такву кафу Американци најрадије пију.

● Неколико целих каранфилића, мало лимунове коре, комадић истуцаног цимета, шећер и кључала кафа — то је чувена „кафа брило", специјалитет Њу Орлеанса.

● У Бечу, граду првих европских кафана, у јаку и добро заслађену кафу обавезно се додаје слатка павлака.

● Руска кафа — то је напитак у коме има пола кафе и пола какаоа.

● Кафа каква се пије (можда би тачније било рећи: једе) више личи на крем него на напитак. Справља се на тај начин што се у већој посуди жицом за мућење добро улупају јаја, шећер, млеко и охлађена кафа.

● У Америци се кафа „пржи" само толико дуго док не добије боју нешто тамнију од цимета. У Европи, пак, зрна добро испржене кафе морају бити савим тамна.

● Мада је Латинска Америка, нарочито Бразилија, постала готово синоним за кафу, она је уствари ипак пореклом са Средњег Истока. Зачетак јужноамеричке производње кафе била је једна нежна стабљика коју је, 1723 године, неки официр украо из стаклене баште Луја XV.

● У већини европских земаља у које је продрла, кафа је у почетку употребљавана као лек. Али, она је веома брзо постала популаран напитак у Бечу, Венецији, Лондону, Паризу и Берлину. Између чувеног берлинског пива и кафе водио се тада прави рат. Популарност кафе толико је уплашила берлинске пиваре да су они издејствовали доношење једног прописа према коме су кафу смели да праве само они који су за то имали специјалну дозволу.

● У Турској је некад кафа била напитак без кога се свакодневни живот уопште није могао замислити, тако да је неспособност мужа да жени обезбеди кафу сматрана као довољан и оправдан разлог за развод брака.

● Енглеске жене такође су водиле рат против кафе. Наиме, кад су у овој земљи отворене прве кафане, мушкарци, одушевљени новим напитком, проводили су у њима добар део дана. Жене су тада прогласиле себе „удовицама због кафана" и у знак протеста објавиле су познату „Петицију жена против кафе".

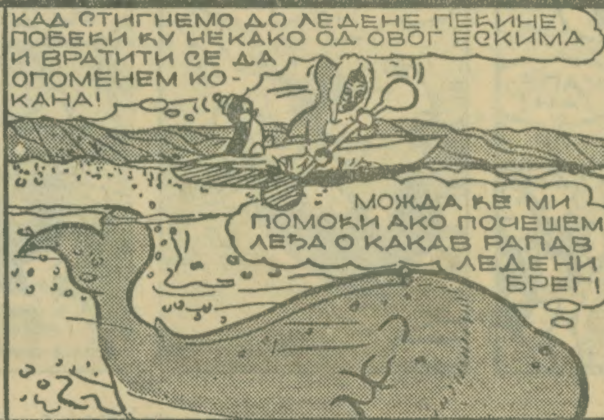
● Немачке жене, међутим, одмах су прихватиле кафу и од ње начиниле свој напитак. Подругљиви немачки израз „кафеклач", који значи „рекла-казала" скован је у то време. Измислиле су га присталице пива да би омаловажиле кафу као чисто женски напитак. „Кафе кантата" Јохана Себастијана Баха компонована је да сачува успомену на овај рат око кафе.

НАЈВЕЋА

Диплодокус, највећа врста диносауруса, била је највећа животиња која је икада живела. Могла је да нарасте и до 25 метара у дужину. Та огромна животиња је имала више можданог ткива у кичменом стубу него у глави. Један велик део мозга морао је да управља само покретима њеног огромног репа и задњих ногу.

СИМА ЗИМА и КИТ КОКАН

МИТА ЦЕНИЋ...

Мита Ценић, један од најверниjих и најдоследниjих сабораца Светозара Марковића, дошао је у Париз почетком октобра 1873 године. Било му је тада 22 године. Из Србије је прешао у Аустрију неколико месеци после Светозара Марковића (1872), напустивши Велику школу.

„Да би се на жаришту очеличио ...“

„Још као ђака тераше ме као никог мог — каже он у својој књизи „Моја тамновања“. — Кад ми не могоше свим гоњањем доскочити, наумише ме отерати у војску. Да бих се избавио опасности која прећаше моме животу, одох у Земун. И тамо ми не дадоше живети: ухапсише ме и забранише ми становање у Земуну. Одох у Нови Сад. Али, и тамо исто.

Као и у Србији, тако је и у Новом Саду Мита Ценић

...У ПАРИСКОЈ ТАМНИЦИ

био један од најактивнијих сарадника Марковићеве социјалистичке групе. У једном званичном извештају забележено је и за њега да је уз Васу Пелагића, Светозара Марковића и још неке другове „по становима, сокацима, по променади и другим местима“ сакупљао младе људе и говорио им о својим начелима. Такав рад није остао без дубоког трага у новосадској омладини, нарочито гимназиској, из које су изникли агитатори социјалистичких идеја, потпомагани доцније новим групама политичких емиграната из Србије.

Изгнан из своје отаџбине као бунтовник, и из Аустрије као комунар — „петролејац“, Мита Ценић је покушао да нађе уточиште у Француској. Да ли је у Париз дошао директно из Аустрије или је био још и у Москви и Петрограду, као што помиње један његов биограф, не зна се тачно. Он сам каже да је дошао у Париз са жељом да продужи медицину, па је због тога и поднео молбу тадашњем француском министру просвете да му одобри упис у медицинску школу. Из тога би се закључило да је већ негде студирао медицину и да је само због тога дошао у Париз, што донекле потврђује и српски агент Мирослав Магазиновић у свом извештају претседнику владе Јовану Мариновићу непосредно пре Ценићевог протеривања из Француске. Али доцније ће и сам Ценић, као и неки његови пријатељи, рећи да је у Париз отишао највише да би се ту, на жаришту великог радничког покрета очеличио за идеје „које беше усвојио и које у то време потресаше целу Европу“.

„Живот испод земље ...“

У Паризу је Ценић у почетку тешко живео, „скршене парице при себи није имао“, па је намеравао да се понуди макар и за фењерџију. Али кад је успео да добије неколико кондиција, давао је часове деци Константина Николајевића, учинило му се да је материјално осигурао живот. Нашао је стан у улици Антоан Дибоа, управо сокачету недалеко од тамнице Мазау, у којој је и провео готово све своје „париске дане“.

У то време, маршал Мак Махон се припремао да преузме власт. Почетак његове седмогодишње владавине био је означен појачаним терором, прогањањем комунара, њиховим хапшењем, депортирањем, стрељањем.

Бесумње је и Мита Ценић, према достави српске владе, био уписан у књиге париске префектуре као подозрив човек а са њиме и једна мала група српских емиграната. Њега су пратили и француски и српски агенти, настојећи да га што пре лише слободе. Сарадња између њих је била присна.

Осумњичен да је припремао атентат на књаза Милана, који је тада са Филипом Христићем боравио у Паризу, и да је „завереник против књажева живота“, Мита Ценић је најзад ухапшен у Паризу. Српски агент, који је био у сталној вези са париским шефом полиције, нашао је код овога забелешку на једном парчету хартије — „Димитрије Ценић, окривљен због Интернационале“. То је био пресудан, главни и једини узрок за његово хапшење, што и сам агент наглашава у свом извештају претседнику српске владе.

Хапшење у Паризу и боравак у злогласној тамници Мазау, Мита Ценић је описао у првом делу своје књиге „Живот испод земље или моја тамновања“ (Београд 1881). По свему изгледа да је агент који шаље опширне извештаје о читавој „завери“ против књаза Милана исти онај кога Ценић у својој књизи означава само словом Г... Тај „Г“ је Ценића и уручио париској полицији. То је Ценић дознао у полициској префектури и тек тада схватио његове провокације. „Говораше са мном о много чему — пише Ценић, — највише о Комуни париској, и то на омнибусу. Тако гласно изговараше Комуна, а то је било више но опасно...“ Другог дана увече Ценић је био ухапшен.

„Разговарао бих се песмом...“

У својој књизи Ценић приказује методе париске полиције нарочито према политичким хапшеницима и према њему: будно мотре на сваку његову реч, на сваки покрет при јелу, чак и када спава. При фотографисању су му наредили да гледа у једну слику док се сав посао не сврши. А на слици је био члан ЦК Комуне, А. Асиј, који је септембра 1871 осуђен на депортовање.

Истражне власти и полициски органи поступали су према хапшеницима нечовечно. После осам дана Мита Ценић је упућен у тамницу Мазау — у „страшну тамницу за политичке кривце“, која је имала строго изоловане ћелије. Ту је, после пада Комуне, извршено клање једног дела заробљених комунарда — да је „крв текла у потоцима кроз затвор“.

За време Ценићевог тамновања, у Мазау је било и других комунарда али ниједан осуђеник није смео да дође у ближи додир с неким од својих другова. „Како не видех људски лик осим мога тамничара — пише Ценић — па и то једаред дваред на дан, и сасвим узгред, беше ми највећа жеља да се с ким год на свету поразговарам. Разговарао бих се песмом, јер би њени одјеци изгледали као поклич моје домовине која ме на истрајност бодри. Али не дају ни певати...“

„Ја сам испрва избегавао, — наставља Ценић, — сваки додир са надзорником и управником завода. Често би ми баш нешто устребало, али бих трпео само да са њима немам посла. Док сам сâм у ћелији, ја сам себи угађам, себе негујем, себи се покоравам. Ту сам себи и свет, и сила, и власт и све. Али чим дођем у додир са тим проклетим људима створеним по „образу и подобију“ ђаволском, осетим сав брег угурсузлука који ме притиска, тек тада видим да сам роб. Тога ради сам готово за све време бављења у Мазау живео само у својој ћелији не хтевши чак ни у шеталиште изићи... Мени није било лако да се осамим па чак да избегавам светлост дана, али унижавања су за мене гора и страшнија него смрт. У шеталиште нисам ишао да се не унижавам, а унижавам се чим се само видим са надзорником кога ми је туђа сила наметнула за господара...“

Пут на коме је стицао знање

У Мазау је Мита Ценић био око три месеца: од октобра до краја децембра 1873 године. Ослобођен је по наређењу министра де Фурту, и прогнан из Француске заједно са једном групом другова који су били ухапшени када и он. Затражио је да му се врате ствари и исправе, али узалуд. Допустили су му само да оде до свог стана и покупи оно што је тамо остало. И он се упутио у уличицу Дибоа, у пратњи двојице полициских агената. „На тај начин добио сам прилику да још једаред видим мој слатки Париз“. Али када је дошао у стан, у њему није нашао ништа. Полиција га је похарала. А на основу његових узапћених хартија и бележака његових другова, агент Мирослав Магазиновић саставио је свој извештај тадашњем претседнику Јовану Мариновићу.

Француску је Ценић напустио у близини Белфора, прешавши у Швајцарску, одакле се ускоро упутио у Лондон, тад седиште прве Интернационале, да би се негде јула месеца, 1874 вратио у Србију. „Истина без дипломе, али са општом спремом, са општим образовањем да наставим борбу за народну ствар“ — каже он.

У Париз је дошао као прогнаник из своје отаџбине. А у њему је наишао на нови терор „куд год човек погледа око себе, нигде не може наћи ниједног кутића где би се одморио, могао настанити, нигде заштитника, а свуда на сваком месту неуморни и бездушни гониоци. Дабоме, да се у подобним случајевима не намећу патнику најлепше мисли. Стога ко мисли насиљем да влада, неће далеко стићи. Бар по мени судећи ја бих био кадар у онај мах дићи сав Париз у ваздух, а и свако други ко год би на мом месту био не би благородније осећао...“

Своју намеру да дође у Париз, Мита Ценић је објаснио жељом да политички учи, где, иако потиснут терором, дух Комуне није био савладан и уништен. Ценићев „слатки Париз“, у коме је на слободи провео тако мало дана, не значи за њега само град лепота, већ нарочито град јунака који су први у свету устали за права радничке класе. Прогнан одатле, он је отишао у Лондон. Из града комуне — у седиште Прве интернационале. То је био његов пут на коме је стицао знања и спремност за борбу коју ће пуним жаром повести у својој отаџбини.

ГЛАС ОДАЈЕ ЧОВЕКА

На универзитету Кент у Охају вршена су у последње време занимљива физиолошка испитивања. Закључак је био да људски глас претставља веран одраз нервног стања, душевног расположења, година, животног позива и разних других околности из свакодневног живота. Људи задовољни својом професијом, који су у средини у којој живе и раде нашли своје место, имају обично пријатан и топло обојен глас, док они незадовољни и подложни нервози имају задихан, носни или кмечећи глас са тврдим или металним призвуком.

Други експерименти показали су да глас често верно одражава физичка и духовна својства човека.

Употпуњујући рад америчких колега научници са Института за физиологију у Бечу снимали су на плочама гласове девет особа: једног свештеника од 58 година, келнера од 53 године, професора универзитета од 48 година, математичара од 46 година, наставника од 29 година, такси шофера од 30 година, дактилографкиње од 27 година, девојчице од 14 и дечака од 12 година. Сваки од њих говорио је по два минута пред микрофоном. Затим су те плоче репродуковане пред више хиљада присутних чији је задатак био да по гласу одреде старост, физички изглед и професију тих особа.

Занимљиво је да је готово три четвртине одговора било тачно. Просек година је био тачан код свих особа млађих од 45 година. За дактилографкињу је он износио 26, уместо 27 година, за наставника 38 уместо 39, а године деце су биле тачне. Процена за остале показује да глас, пошто се пређе зрело доба и зађе у старије године, почиње да чини човека млађим.

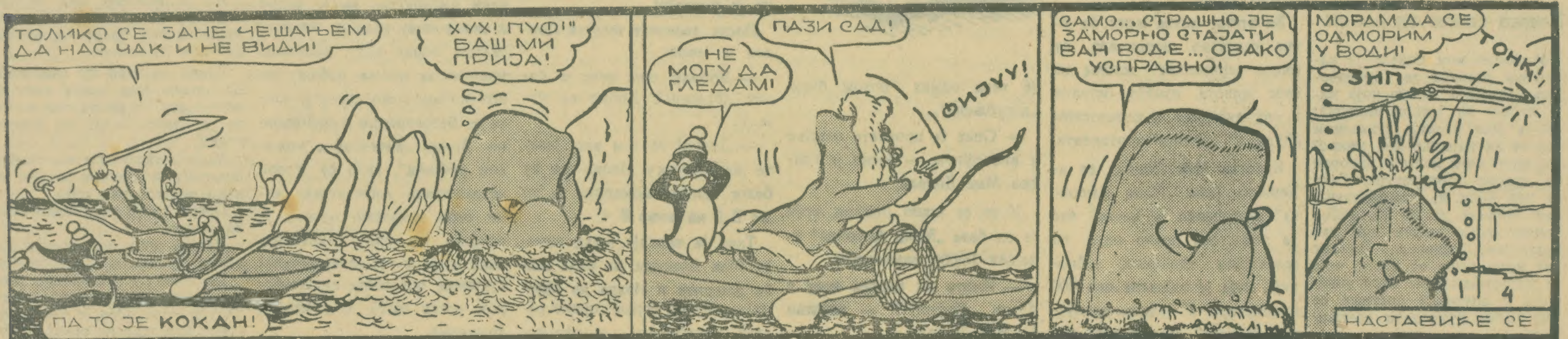
Више од половине одговора било је тачно и у погледу физичког изгледа и нарави. Највише је било грешака код такси шофера и дечака. Што се тиче професије 30 отсто анкетираних су по гласу препознали математичара, келнера, свештеника и наставника, а 2.000 од 2.700 шофера. Највише је било грешака за дактилографкињу јер је само седам отсто погодило њену професију.

Сличан експеримент извршен је недавно на Харвардском универзитету. Овог пута су се они чије је особине требало погодити по гласу налазили иза једне завесе. Показало се да непосредни контакт са гласом особе која се не види готово непогрешиво открива сва њена својства. Преко 90 отсто одговора у погледу професије, година, нарави и физичког изгледа били су потпуно тачни. Занимљиво је да се по гласу могу много боље препознати високи и мршави, него мали и набијени људи. Најзад, глас много више одаје физичку спољашност жене него мушкарца.

НАЈВЕЋИ И НАЈМАЊИ

Обоје су „чланови“ једног зоолошког врта. Слоница је недавно прославила десетогодишњи боравак у овом „затвору без решетака“, док двогодишња Пеги тек зна да говори. Али, оне се узајамно забављају. Слоница игра улогу мајке, а Пеги воли да се вози.

Седишта која се склапају

Нови модел француског аутомобила „Ситроен“ има зад-

ња седишта која се могу склопити, и затим увући у под. Добијени простор се може користити за превоз већег пртљага.

Није талентован

Када су познатом композитору Игору Стравинском једном приликом понудили 4.000 долара да компонује музику за један филм у Холивуду, он је одговорио:

— То је мало.

— Толико смо дали и вашем претходнику, — одговорио је продуцент.

— Мој претходник је био талентован, а ја нисам. Због тога ми је потребно више времена, — одговорио је Стравински.

Куће у „коверти“

На Универзитету у Пенсилванији, у САД, проучава се „паковање зграда у коверте од стакла“. То је изум који би решио многе проблеме спољне архитектуре, као и климатизације и осветљавања. Према речима професора Хацара цела зграда би била ограђена стакленим зидом, на отстојању које жели архитекта или власник. Било би подешено да ваздух струји око зграде или горе-доле између зида и стакла. Овакви „коверти од стакла“ би у првом реду заштитили саму грађевину од временских промена јер би сунцем загрејани ваздух струјао у хладне просторије и обратно.

Усисивач за бербере

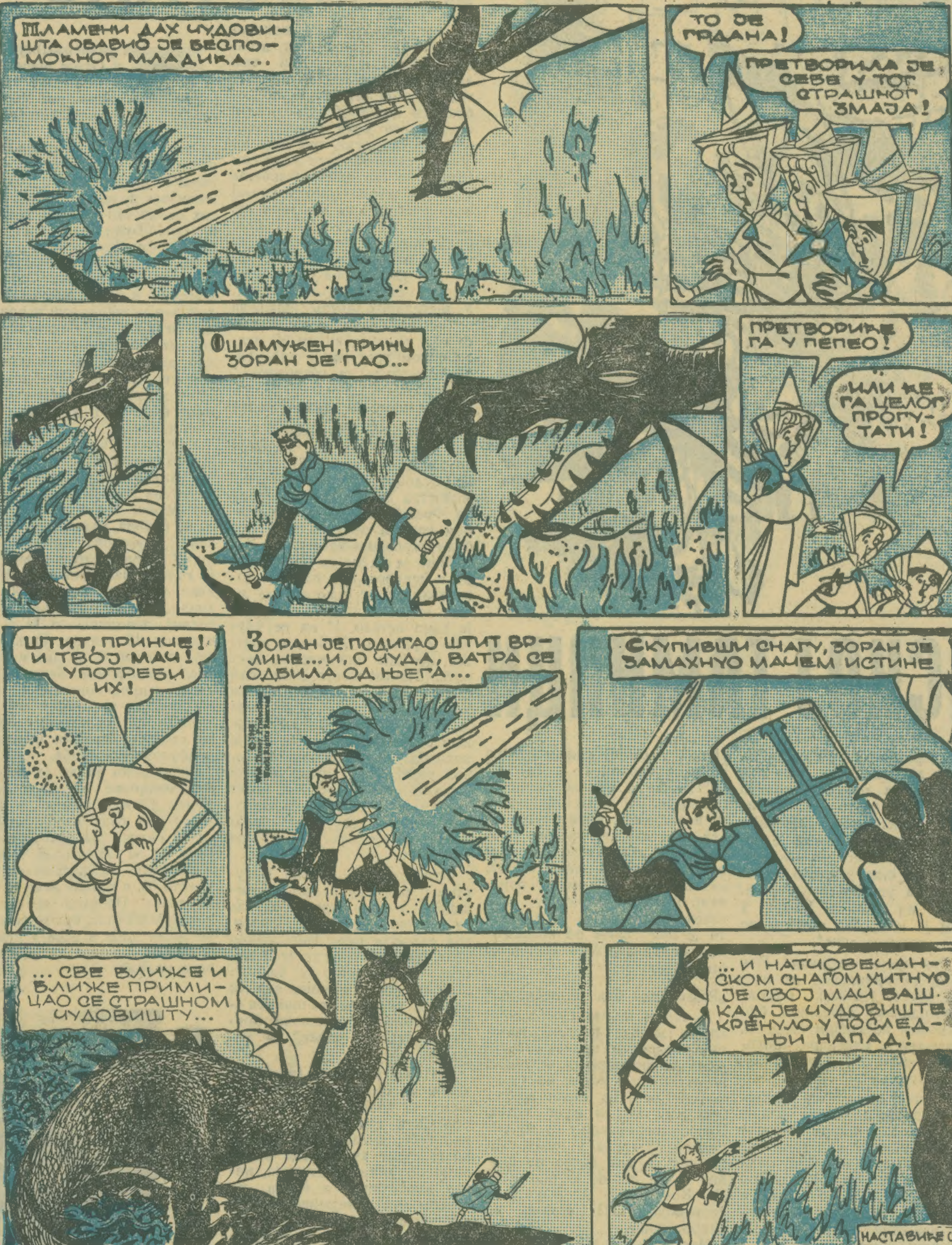
Судећи према осмеху задовољства на муштеријином лицу питање ситних длачица које остају на врату после

шишања и изазивају свраб — решено је. Један берберин из Чикага направио је вакуумчистач који све длачице отстрани.

Конац тањи од власи

У Совјетском Савезу је начињена машина за произвођење металног конца који није дебљи од једног микрона; он се још изолује стакленом опном од највише два микрона, због чега постаје отпоран на високе температуре. Сада се већ ради на усавршавању ове машине да би се добио конац танак десети или чак стоти део микрона. Помоћу ове нити, тање од власи, која се употребљава на инструментима у спутнику постиже се још десет пута већа осетљивост.

Флаута са диркама

Недавно је у Западној Немачкој направљен инструмент сличан флаути, али су на ње-

му рупице замењене диркама. Они који су пробали тврде да је чак лакше свирати на њему.

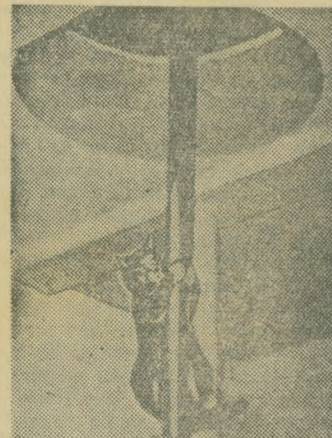
Може му се

Познати немачки филмски глумац Курт Јиргенс саградио је на француској Азурној обали код Кап Ферана у својој вили једну специјалну дворану за играње шаха. Недавно је из Хонгконга донео шах чији пиони имају пола метра док су остале главне фигуре још за четврт метра веће. Све фигуре су обложене слоновачом, а табла на којој се игра уграђена је у поду и претставља посебан луксуз јер је и она начињена од слоноваче и абаноса.

Партнери пре почетка игре облаче јапански „кимоно“ и специјалне патике јер по њима морају да шетају — да би повукли потез. Свака партија обично траје по пет до шест часова.

Мачка као ватрогасац

Као што се види на нашој слици, ова мачка, маскота једне ватрогасне бригаде у Лонг Бичу, у Калифорнији, сама се спушта низ јарбол као ватрогасац. Наравно, она

не би могла да буде ни од какве помоћи приликом гашења пожара. Али зато у кући, међу својим „друговима“ понаша се као прави домаћин. За спуштање са спрата на спрат користи се само овим ватрогасним јарболом.

Занимљивости

На Антарктику има толико леда да би се цела земљина кугла могла прекрити слојем дебелим 85 метара.

Слепи мишеви су спретнији од птица. Кад осете сметњу они праве нагле окрете и брзо и лако лете у другом правцу.

Морски таласи својом снагом померају и камење тешко по неколико стотина тона.

Преци слона нису били већи од свиње.

Летећа риба при старту достиже брзину од 43 км. на час.

На Тибету и у Етиопији уместо новца су употребљавани калупи соли. Ово је било могућно благодарећи сувој клими.

ЦРТИЦА СА АНТАРКТИКА

У Мелбурну, у Аустралији, одржан је недавно Међународни конгрес метеоролога, посвећен искључиво метеорологији Антарктика, на коме су учествовали стручњаци из Велике Британије, Сједињених Држава, Совјетског Савеза, Француске, Белгије, Јужноафричке Уније, Аргентине, Новог Зеланда, Јапана и Аустралије. Неки од њих дошли су на конгрес непосредно из својих станица на Антарктику где су провели по годину дана.

За време пауза неки од ових учесника испричали су многе занимљиве детаље из свог живота, између осталих и ову анегдоту о климатским „ћудима“ леденог континента.

Капетан Мак Доналд са америчке базе „Мала Америка“ покушавао је читав час да успостави радио везу са совјетском станицом „Мирниј“, која је удаљена око 400 километара. У једном тренутку „Мирниј“ се одазвао, али

је веза одмах потом била „изгубљена“.

— Опет те проклете сметње у атмосфери, — бесно је гунђао Мак Доналд.

У то се јавио Лондон, који је од базе „Мала Америка“ удаљен 16.000 километара.

— Имате ли можда везу с базом „Мирниј“? — запитао је Мак Доналд.

— Покушаћемо! Одмах ћемо је позвати!

После дванаест минута Лондон је јавио:

— Добили смо везу с базом „Мирниј“. Добро се чује...

— Дивно! Молим вас, јавите метеорологу Ивану да ћу белог пешака померити са поља Б 3 на поље Б 4.

Тако је партија шаха између Мак Доналда из базе Мала Америка и Ивана из Мирнија, коју су играли преко радија, настављена посредовањем њиховог колеге из Лондона.

★

Пре 50 година, капетан Скот забележио је у свој дневник: „Доврага! Овај крај је ужасан!“ Тај дневник нашли су касније крај његовог смрзнутог тела.

У време Скота и осталих пионира-истраживача: Шеклтона (1909) и Амундсена (1911), Антарктик је био појам опасности, великих одрицања и усамљености. Данас истраживачи Антарктика имају радио и телефонску везу са читавим светом, топлу воду, купатила, машине за прање рубља, вештачко висинско сунце и плоче с Бетовеновим симфонијама. Време „витезова с прљавим рубљем“, како су стари истраживачи Антарктика сами себе називали, одавно је прошло јер ови савремени, иако живе у тој истој леденој пустињи, окружени су конфором какав имају и у својим домовима.

Прва база на Месецу

„ПТОЛОМЕЈЕВА“ ВРТАЧА, ПРВА БАЗА НА МЕСЕЦУ: 1) БЕДЕМ „ПТОЛОМЕЈЕВЕ“ ВРТАЧЕ; 2) КАТАРКА ОД ГЛИЦИНИЈУМА СА РЕФЛЕКТОРИМА КОЈИ СЕ ОКРЕЋУ, ОСМАТРАЧНИЦА И ТЕЛЕВИЗИСКА КАМЕРА; 3) ПОДЗЕМНА БАЗА У ИЗГРАДЊИ; 4) ХОДНИК ЗА ДРУГИ ЛОГОР; 5) ОТКОПАНА ЗЕМЉА. 6) ИЗЛАЗНИ КАНАЛ; 7) ОДБАЦИВАЧ РАКЕТЕ ЗА СИГНАЛИЗАЦИЈУ; 8) РАДИО-РАДАРСКА АНТЕНА ЗА ВЕЗУ СА ЗЕМЉОМ И СА РАКЕТАМА У СВЕМИРУ; 9) ОТПРЕМНА СТАНИЦА; 10) СПОЉНА ЛАБОРАТОРИЈА; 11) ДОПУНСКИ САБИЈАЧ КИСЕОНИКА; 12) УЛАЗНИ КАНАЛ; 13) СЛОЈ МЕСЕЧЕВЕ ПРАШИНЕ КОЈИ СЛУЖИ КАО ЗАШТИТА ОД СУНЦА; 14) АКУМУЛАТОР ЗА НОЋНО ПАРНО ГРЕЈАЊЕ; 15) ЕЛЕКТРИЧНИ КАБЛ; 16) ОПСЕРВАТОРИСКИ ИНСТРУМЕНТИ.

Не, то више није никакав сан. После ракета и вештачких сателита, по свему изгледа да ће се пут на Месец остварити за релативно кратко време. Ко би знао рећи колико ће наших вршњака проћи кроз васиону? Можда се с првим геолозима-истраживачима Месеца већ сусрећемо на улици, а можда су још у школској клупи. Било да удишу ваздух који и ми или се још нису родили неће се дуго чекати да се човек спусти на тле жутог земљиног пратиоца који ће му послужити за далекосежна испитивања васионе.

Човек мисли да подигне на Месецу идеалну опсерваторију чији ће астрономски инструменти моћи много боље да послуже, јер им неће сметати тмурна атмосфера каква је наша. Али, најглавнији задатак биће да се изгради прва међупланетарна база као отскочна даска за свемир. Наука много очекује од Месеца као полазне тачке за даља путовања зато што ће брзина ракета, које се ослобађају Месечеве теже, бити пет пута мања него у земљиних ракета То значи да ће оптерећење ракета са Месеца моћи да буде много пута веће него када се пуштају са Земље.

Али, има још много проблема који треба да се реше пре изградње базе за одашиљање даљних свемирских бродова. Пре свега, како да се живи у једној таквој пустињи где ноћ и дан трају по 14 дана, где је подневна температура плус 135 а поноћна минус 190 степени Целзијевих? Суштина проблема је, дакле, у загревању односно хлађењу. Што се тиче светлости, ноћ на Месецу није тако тамна као ноћ на Земљи. Ноћна хладноћа моћи ће да се ублажи загревањем.

Подаци довољно јасно говоре да ће људи на Месецу моћи да се крећу лакше него на Земљи, па чак и онда кад буду оптерећени заштитним оделом и апаратима за дисање.

Претпоставимо да су бродови за Месец већ начињени, чак да су спремни за полазак и запитајмо се где ће се они тамо искрцати?

Нема много људи који би могли да нам одговоре на ово питање. Један од њих је свакако доктор Вилкинс, директор „Секције Месец“, Британског астрономског друштва. Он је творац чувене мапе Месеца, дуге и широке по 7,5 метара, која се сматра најподробнијом и најбољом картом овог небеског тела. Према доктору Вилкинсу, на Месецу има неколико површина које би биле веома погодне за слетање и за живот људи. Њихова су имена „Синус Медии“, „Архимед“, „Платон“ и „Птоломеј“. Равница у кратеру Птоломеј налази се у средини видљивог дела, коју и Сунце и Земља добро осветљавају. Ако би први човек успео да се спусти баш на то место, од њега би имао приличну корист.

На почетку, ракета ће свемирском путнику да служи за становање. Ту ће он да сачека ракете-снабдеваче које ће му омогућити да се врати на Земљу. После овога ће наступити друга фаза освајања Месеца: стићи ће ракете са разним грађевинским материјалом и са резервом кисеоника. Да би три човека могла да проведу на Месецу 90 дана потребно им је 250 литара кисеоника. За то време они ће да подигну научниградић-звоно и то у сенци неког од бедема да би се заштитили од јаких сунчаних зракова. Међутим, то још неће бити довољно. Мораће да изнад свог пребивалишта разапну широко, специјално платно које ће покрити Месечевом прашином. У тако створеним условима научници ће моћи да врше прва испитивања, али прави истраживачки рад почеће тек у трећој фази, кад се подигне стална база за становање и испитивање. Како ће она отприлике да изгледа показује наша слика израђена на основу научних података.

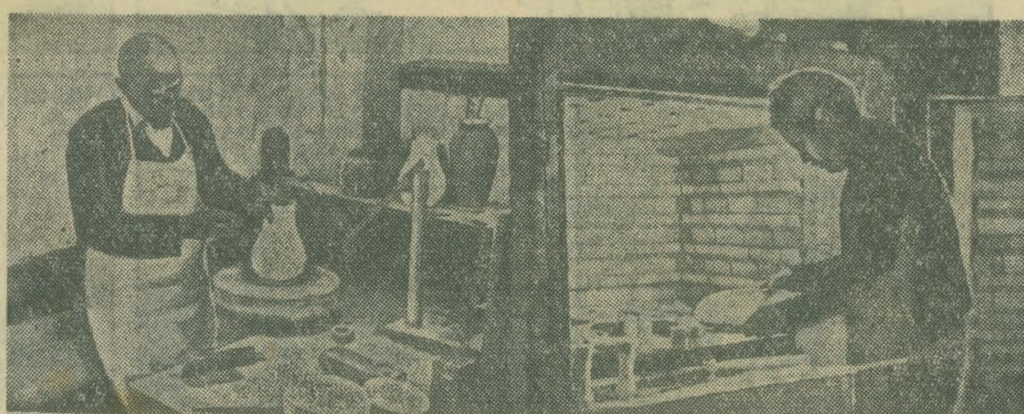
Главни посао првих становника на Месецу састојаће се у испитивању Месечевог тла. Већина људи биће по струци геолози који ће тачно и унапред знати у коме правцу треба да врше проучавања.

Човек се не задовољава тиме да зна шта има на Месецу већ да се појединим елементима и користи. Сматра се да подземне вулканске стене на Месецу садрже око 5 отсто воде из које ће се, путем електролизе, добити кисеоник и водоник, што није без значаја. Научници су мишљења да ће на нашем природном сателиту моћи да се развије велика индустрија метала. Зато није чудо што се многи журе да је што пре подигну.

Почетак четврте фазе састојаће се у изградњи сталних подземних база у којима ће да живе становници Месеца. Ако још постоје пећине које су настале некадашњим радом подземних вода, све ће ићи далеко брже и лакше. Стављајући пластичну масу преко унутрашњих зидова и са вратима која ће се херметички затварати, људи ће добити потпуно изоловане одаје за становање и рад. Ако таквих пећина нема, биће потребно да се оне начине, што ће претстављати много већи труд. Пробијање стена вршиће се експлозивом.

Овај посао обавиће се по свој прилици у боку једног од Месечевих кратера. Можда ће се уста једне пећине налазити баш у Десном зиду, на великој падини високој 150 метара а дугој сто километара која се налази 500 километара северно од „Тихе“, на пола пута према „Птоломеју“. У току бушења добиће се тачан преглед састава Месечеве коре. Одмах после тога започеће изградња физичко-хемиских инсталација за прераду разних састојака из којих ће се добијати ваздух, вода, храна и пропергол, потребан за путовање од Месеца до Земље.

Најзад, на пространој равници кратера „Птоломеј“ започеће изградња огромног објекта какав, по типу, већ постоји на Земљи, али чија ће величина надмашити све досадашње. То ће бити прва свемирска база за пут на Марс.

ДВА РЕНОАРА

Славни француски сликар импресиониста Огист Реноар, у својој четрнаестој години био је ученик у једној фабрици порцелана у Лиможу. Четрдесет година после његове смрти, његов син Клод и унук Пол отворили су у Мантону атеље за керамику, настављајући породично занимање.

Клод Реноар, млађи сликарев син научио је керамички посао баш од свога оца две године пре његове смрти. Отада, у Клоду су полако сазревали очеви упути, а име „Реноар“ стављао је само на она дела која су га достојна. У међувремену, Клод се посветио филму, док је његов син Пол постао бродовласник. Данас, међутим, радећи у малом атељеу осећају да се тек налазе у средини која им сасвим одговара.

Њихови керамички радови су интересантни због изванредних боја и грациозности облика. Склад између тешког и провидног емајла њихово је откриће. Уствари, то је чисто хемиски проблем који Пол решава са успехом и зато стварају дела која дају неочекивани ефекат и наилазе на дивљење како аматера тако и уметника.

У овом заједничком послу Клод даје облике, а Пол довршава творевину изврсним складним тоновима емајла.

Колекционари из целог света се све више интересују за њихове радове који ће ускоро бити доступни свим посетиоцима изложбе у Базелу.

Два уметника врло мало говоре о својој уметности и својим пројектима и амбицијама. Лакше их је натерати да причају о сликару Огисту Реноару, чији су потомци.

РЕДАК МУЗЕЈ

Обиман преглед о дувану и свему што је у вези с њим пружа нови музеј који је о прослави своје 175-огодишњице отворила једна фабрика дувана у Бечу. Витрине су пуне разних врста дувана из свих времена и свих крајева света и свакојаког прибора за пушење. Ту је и најстарија колекција цигара Европе из 1844 године. И најстарија лула Немачке — „раги лула“. А циновска „валдфиртел-лула“ је ремекдело своје врсте: дуга је 80 сантиметара, а израђена од шведске бресовине изрезбарене алегоријама.

Осим ових предмета у музеју има много слика, статистичких табела и литературе о дувану, управо његовој општој историји. Из свега се види да Индијанци нису били први пушачи и да је Европа дуван од њих наследила. Пушило се још 1300 године пре наше ере. Краљ Сетос I пушио је тада мирисне траве на лулу, а Плиније је седамдесетих година наше ере наредио да се пуши подбел ради лечења назеба, што и данас чине неке присталице природних лекова. „Плави дим“ као уживање увео је тек Колумбо 1492 год.

Многи знаменити људи волели су да пуше или жвађу дуван. Али је баш због њега историја у 17 веку забележила најужаснији прогон свих времена. Султан Мурат IV, назван „Свирепи“ посекао је 25.000 људи само зато што су пушили дуван. Подвргавао их је и најсвирепијим мучењима. Иста судбина сналазила је и оне који су пили вино.

Небројене су фотографије и слике у уљу, акварели, литографије, које говоре нешто о дувану или на који начин су га пушили чувени људи Ајнштајн, војвода од Рајштата, Шилер и други. Али најзанимљивија је слика на којој је овековечена такозвана „мароканска лула“ у коју је могло да стане 4 килограма дувана а пушило ју је једновремено 36 људи.

ПРЕВАРИЛИ СЕ

Десетине хиљада Американаца, када су пре неки дан укључили своје телевизоре, помислили су у први мах да су добили везу са Марсом. Људи са необичним белим шлемовима, које су угледали на екрану, били су радници са специјалним апаратима за швајсовање. У унутрашњости атомског реактора они су обављали посао. Слика ове необичне и праве околине била је много упечатљивија од кулиса при емитовању из телевизиских студија.

Повремено ће оваквим призорима бити оживљавани досадашњи популарни преноси „Све или ништа“ као и други слични забавни телевизиски програми. Свака телевизиска станица може добити бесплатно по један краткометражни филм о неком позиву или индустриској грани.

ПОСЛЕ 17 ГОДИНА

Американци ће имати прилике да макар и после седамнаест година виде како се одиграла велика битка код Стаљинграда 1942 године. Компанија „Колумбија“ је добила од Совјетског Савеза филмове које су снимили совјетски и немачки аматери и професионалци у време саме борбе. Филмови ће бити емитовани и преко телевизије.

НАГРАДЕ за ПРОНАЛАЗАЧЕ

На Осмој изложби проналазака, одржаној у Бриславу, прву награду је добио Швајцарац Алберт Рајнхарт. Његов изум омогућује да се за један сат очисти четири километра подземних ровова и цеви. Американац Калфајан је добио за фреквентни селектор свих гласова златну медаљу, као и проналазач несагорљивих везаних плоча, аутомата за паковање лекова у праху и други.

У АФРИЦИ

Доктору Алберту Швајцеру су недавно за његову болницу у Ламбарену, удаљену свега 80 километара од Екватора, допремили ледени блок од три тоне. У срце Африке овај ледник је допремљен из северног дела Норвешке. Заштићен стакленом вуном превалио је 12.000 километара за 27 дана, и „изгубио у тежини“ само 336 килограма.

За Швајцерову болницу је испослато 400 килограма лекова које је од квара заштитио овај лед. Организацију превоза су организовале фабрике за израду стаклене вуне из осам европских држава са намером да докажу њену вредност као изолационог средства.

НОВЕ...

Електричне машине за бријање неће више морати да се укључују у електричну мрежу, јер ће имати сопствени погон из две мале батерије које ће омогућити бријање у току неколико месеци.

НАЈДУЖИ на СВЕТУ

У Јапану је почела изградња најдужег моста на свету. Својом бетонском конструкцијом од 1860 метара повезиваће индустриска места Тобако и Вакамасту. Висина ће му достизати 40 метара, а верује се, биће пуштен у саобраћај 1962 године.

УМЕСТОЊНИХ

У Лондону су изложена аукциској продаји нека француска документа. Међу њима је и једно љубавно писмо, које је нека 22-огодишња удовица упутила Робеспјеру јуна 1794 године — нудећи му брак. То је било непуна два месеца пре његовог погубљења. И стотину писама Наполеона I као и списак личности чије је слике цар хтео да буду израђене за музеј, налазе се у продаји. Својеручно он је у том списку прецртао имена филозофа Дидроа и Декарта, а уместо њих дописао Колумба, Цезара, Виљема Освајача, Фридриха II и Виргилија.

ЗБОГ ЗРНА БИСЕРА

Када су гњурци тога јутра кренули, међу њима смо се налазили и Марама и ја. Близу нас је пловио чамац у коме је била Маурија и њен нећак Теура.

Сећам се тог јутра као да је било јуче. Дно се пружало на отприлике дванаест метара и било је избраздано више него иједно по коме смо пре тога гњурали. Па ипак имали смо разлога што смо управо ту дошли. Наши другови који су већ пре нас били овде причали су нам да је дно просто прекривено шкољкама.

Као и обично понео сам са собом стакло помоћу кога се могло гледати у дубину. Посматрао сам како Марама гњура. Пратио сам сваки његов покрет по дну. Али тек што сам престао — ни пола минута није прошло, а ја сам одједном осетио како неко очајнички вуче конопац који је висио са чамца. Марама се невероватно брзо пео уз њега.

Ускочио је у чамац таквом силином да нас замало није изврнуо.

— Ах, велики тону ме је готово зграбио. — једва је изговорио тешко дишући. А онда одједном крикну: — Где је Теура.

Дочепах стакло и сви, са главама једном уз другу, почесмо да претражујемо плаву дубину. Чувши наше речи и Маурија зграби своје стакло за подводно посматрање. Већ следећег тренутка зачусмо њен крик. Теура је покушавао да се попне уз конопац очајничком брзином. А иза њега се појави огромно морско чудовиште. Била је то риба дуга око три метра и страховито дебела, са устима ширим од метра, испуњеним ситним, али оштрим зубима. Очи су јој личиле на два огромна сјајна диска. Тело јој је било такве боје да се једва разликовало од морског дна покривеног коралима.

Посматрали смо ову страшну сцену неми од ужаса. Теура се приближавао површини. Још само тренутак и он би био спасен. За тренутак риба као да се колебала, чинило се да иде за човеком из радозналости, а не да га нападне. Када је гњурац био већ на неких шест метара од нас, риба као да се одједном предомисли, заплива брзо и отворених уста полете на њега.

Следећег тренутка по усковитланој води прошла је непосредно испод чамца и одигла га са површине. А онда се суновратила у дубину и заједно са собом повукла и човека. На десетак метара у дубини она стаде и на свој неизрециви ужас, видех да из њених уста вири доњи део Теуриног тела.

Поред нас се зачуо очајнички врисак Мауриje:

— Теура је мртав, али ја ћу се осветити том ђаволу. Убићу га као што је и он убио мог дечака.

Жена је стајала на прамцу свог чамца. На очи је намакла наочаре за роњење, а у руци је држала харпун. То страшно оружје било је начињено од црног дрвета а на врху је имало челични шиљак. Погледах поново у стакло. Велика риба била је тачно испод нас. Теура је прогутан.

Мауријин чамац стаде поред нашег. Осетисмо потрес а одмах затим пљуснуше вода.

Без иједне речи Маурија је скочила. Риба се није ни померила — преживала је свој обед. Срца нам се стегоше. Жена је летела у дубину. Када је стигла на свега метар од леђа велике рибе, замахнула је харпуном и уперила га ка оном месту где глава прелази у труп. Видео сам како се челични врх зарио дубоко. Маурија је са обе руке држала харпун и покушавала да га забоде још дубље. Риба се покрену, уста јој се отворише и делови Теуриног тела које није успела да сажваће, испадоше напоље и полетеше ка дну. Рањено чудовиште се искрену настрану. Из тела му је вирио харпун. Тргнувши се још неколико пута исплива на површину где га остали гњурци брзо дотукоше.

Нико више није помишљао на роњење тога дана. Чамци, један за другим, дигоше сидра и кренуше за Мауријиним бродићем. И сам сам ухватио уже ленгера, али ме Марама ухвати за руку:

— Чекај, — рече озбиљно, — поћи ћемо али прво морам нешто да ти кажем.

— Хајдемо натраг у луку. Почињем да дрхтим и од саме помисли на оно што се десило. Више уопште немам храбрости да данас роним, — рекох као у грозници.

Мрки младић ме погледа озбиљно:

— И ја се плашим, — рече. Али постоји и нешто друго исто толико јако као страх. Мој деда, који је био највештији рибар у овим крајевима, увек је говорио да онде где се нађе једно од ових чудовишта никад нема и другог у близини. Пажљиво посматрај и покрени корпу ако угледаш неку опасност. Ја ћу још једном заронити. У пећини где сам малопре угледао тонуа видео сам две старе шкољке „парау тахито" о којима рониоци толико говоре. Зарасле су у морску маховину и ја верујем да у њима има бисера, великих зрна. Када сам заронио и дошао до улаза у пећину угледао сам шкољке, а одмах затим и очи тонуа који ме је посматрао. Уста су му се отварала док се спремао да полети на мене. За један трен сав сам се укочио. Остало си видео.

Узбуђење мог пријатеља почело је да прелази и на мене. Откако смо решили да ронимо слушали смо приче о огромним бисерима које су врло ретко налазили срећни гњурци, и имена су им постајала на далеко чувена.

Марама је дохватио своје наочаре за роњење и спремао се да скочи када се сетих речи мога ујака: „Никад немој допустити да неко други учини оно чега се ти плашиш". И тада јасно осетих да никада нећу имати мира ако не поступим онако како је требало.

— Стани, — рекох помало дрхтавим гласом. — Ти си био већ једном доле, сада је на мене ред.

Целог живота сам скупљао искуство да треба учинити оно чега се бојиш — што брже, без много размишљања. Дохватио сам наочаре и не обраћајући пажњу на Марамине протесте скочио у воду.

Никада у животу нисам био толико уплашен као тог дана. На дну је светлост била врло слаба. Када је тег који ме је вукао на дно, ударио о корале моје срце је лупало да искочи. Изгубио сам пола минута док сам нашао улаз у пећину. У помрчини сам једва разазнао сенке две велике шкољке. Њихови маховином обрасли ружни капци били су широм отворени. Ишчупао сам их и држећи по једну у свакој руци кренух ка површини. Пребацио сам се без речи у чамац и сручио на даске преморен.

— Јеси ли их извукао? — упита Марама не окрећући главу ка мени.

— Ено их у корпи, — рекох. Али када би требало да поново зароним ја то не бих учинио више низашта на свету.

Осетих нешто хладно и при самој помисли да бих морао поново да одем доле.

— Хајде да их отворимо. Једва чекам да видим шта има у њима — рече Марама.

— Узми једну, — предложих, — а ја ћу после другу.

— Да, — рече Марама док му је глас дрхтао од узбуђења. Прво да видимо шта има у овој.

Завуче нож под саму ивицу капка и пресече мишић. Положи отворену шкољку на дно чамца. Прсти му се завукоше у љигаву масу и почеше искусно да пипају и преврћу не би ли пронашли бисер, али не нађоше ништа.

— Нема, — уздахну разочарано.

Узех нож и отворих другу шкољку. Капци су јој били полутрули и пуни рупа, а месо је имало болесну зелену боју. Мој кажипрст се зари у њега. Осетих нешто тврдо и глатко што се помаче од мог додира. У Марамину шаку спустих један величанствени бисер, као кликер велики, округао и без иједне грешке, који се пресијавао у дивним дугиним бојама.

Посматрали смо га укоченим погледима, неми од среће. Човек је могао провести цео живот овде а да му се не пружи прилика да види ни упола овако лепо зрно.

— Са оваквим бисером човек би могао купити цело острво — одушевљавао се Марама.

Али га ја прекинух када му поред првог у длан спустих још један бисер — сасвим исти и по лепоти и по величини.

Док смо се враћали на острво чули смо, све ближе, тужно кукање жена за нашим изгубљеним другом.

******** ********

УБИЈА БАЦИЛЕ...

Вино је изванредно јако средство за уништавање бацила и по свом деловању може се упоредити с пеницилином. До овог закључка дошла је једна француска комисија за проучавање алкохола. У извештају који је по завршеном раду поднела, комисија истиче да је доктор Маскелије, професор Медицинског факултета у Бордоу, експериментално доказао да вино убија многе вирусе, између осталог тифусне бациле и стафилококе. Приликом једног опита њему је пошло за руком да са два кубна сантиметра црног вина уништи 2.000 стафилокока, и то за 15 минута. Двадесет кубних сантиметара познатог вина из Бордоа растворено у 80 кубних сантиметара воде има исто дејство као и пет јединица пеницилина у једном кубном сантиметру воде.

БРАДАТИ КЕЛНЕРИ

Један велики лондонски ресторан упошљава искључиво мушкарце са брадом. Дирекција ресторана објашњава то сасвим „убедљивим" разлозима: „голобради" Енглези моћи ће овако већ на први поглед да разликују келнере од осталих гостију, који такође носе смокинге.

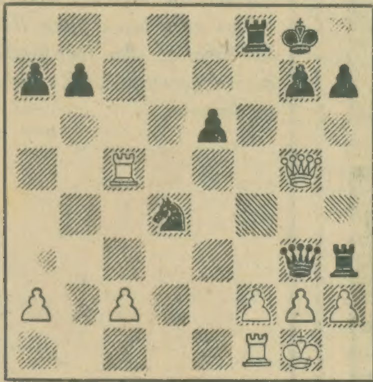

Учимо шах

LXVIII

Да ли сте решили онај задатак из прошлог броја „Забавника"? Некима је то можда пошло за руком, а неки су свакако узалуд лупали главу и тражили помоћ у шаховским клубовима.

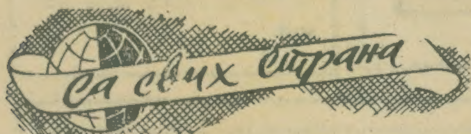
Велемајстор Маршал као црни повукао је овај потез, двадесет и трећи по реду: Дц3—г3. Тада је на плочи настала оваква ситуација:

Бели, разуме се, мора да носи црну даму, јер ако је не однесе, црни ће га матирати потезом Дг3—х2. Али, чиме да је однесе?

Ако бели однесе црну даму потезом ф2:г3, црни ће му дати шах скакачем, а одмах затим однети му топа топом и дати мат. Ако, пак, бели однесе црну даму потезом х2:г3, бели ће га одмах матирати скакачем. Бели према томе, мора да носи даму дамом: Дг5:г3. Црни му даје шах: Сд4—е2+. Бели: Кг1—х1, црни: Се2:г3+, бели: Кх1—г1, црни: Сг3:ф1. Бели предаје.

Ако се и не сложите с мишљењем да је Маршалов потез Дц3—г3 најлепши у историји шаха, овај потез, нема сумње, спада међу оне који показују да шах крије у себи неслућене лепоте и могућности.

ПРИСЕБНОСТ ЈЕДНОГ ДЕЧАКА

Трговац маслом Шарл Легран из Бушена у Француској и његов седмогодишњи син Данијел возили су се аутомобилом. Одједном се однекуд појавио, долазећи им у сусрет, огроман камион. Отац се скаменио од страха, а дечак је прибрано дохватио волан и окренуо улево. Само тренутак доцније угледао је пред собом човека на бициклу са двоје деце. Завио је још више улево и избегао несрећу. Аутомобил се зауставио ударивши о зид једне куће. А за све то време отац је притискивао ногом педалу за гас.

КУЋЕ БЕЗ КУХИЊА

У Чехословачкој се припремају нацрти за изградњу прве станбене куће у којој уопште неће бити кухиње. Храна би се куповала у ресторану који ће се налазити у згради. Иницијатор за ово је народни посланик Ландова Штихова која сматра да нови станови треба потпуно да ослободе не само жену већ и читаву породицу од кухињских послова.

МАГНЕТОФОНСКЕ КОПИЈЕ

Удружење лекара у Калифорнији сваког дана издаје 4.000 магнетофонских копија са обавештењима о последњим достигнућима у медицини, како у области теорије тако и праксе. А два пута месечно се могу добити магнетофонске траке за специјалисте — хирурге, интернисте, гинекологе и друге лекаре.

На тај начин обавештење може да се слуша код куће, у аутомобилу или у возу помоћу посебних слушалица, тако да се не ометају други путници.

БОЈЕЊЕ ДИЈАМАНАТА

У лабораторији Брукхевен у Сједињеним Државама врши се „бојење" дијаманата бомбардовањем неутрона и на тај начин им се утврђује и тврдоћа. Овако „обојени" дијаманти су намењени индустрији. Као што је познато, дијаманти су најтврђи познат минерал, али и међу њима има разлике и према томе се и одређују за обраду разноврсних метала.

ПАС У ПОРОДИЧНОЈ ГРОБНИЦИ

Једна стара француска племићка недавно је сахранила свога пса-љубимца у породичну гробницу. Пас Феликс се био разболео, али и поред бројних операција и трансфузија крви није могао да буде спасен. У знак велике жалости газдарица је донела необичну одлуку.

Ово је изазвало велико узбуђење међу месним „верницима" па су од претседника општине захтевали да се пас ексхумира. Сви напори су остали без успеха, и Феликс и даље мирно почива у породичној гробници.

ЕЛЕКТРОНСКИ МЕТРО

У Лењинграду ће ускоро бити уведени подземни електрични возови без кондуктера. Путници ће улазити и излазити из кола на одређеним станицама где ће се кола аутоматски заустављати и настављати пут чим испред улаза не буде више путника.

Да ли знате?

ТАЈНА РИБЕ-ПИЛОТА

Риба-пилот је верни пратилац ајкуле. Међутим, тешко је разумети како ова риба прати ајкулу, која јури и по 500 метара у минуту. Знамо, опет, према опитима у базену, да риба-пилот нема ни трећину брзине. То питање је нарочито интересовало совјетског професора Шулејкина, и он је донео закључак после дужег проучавања да она постиже ту брзину само кад плива са свим иза ајкуле односно по бразди коју ова прави. Филмови које је професор Шулејкин начинио показују да ако риба-пилот само мало скрене са путање коју прави ајкула, привлачна снага, изазвана вртлогом воде, врати је поново на прави пут.

МОТОРНИ ЧАМАЦ ОД ГУМЕ

У Енглеској се производе чамци од гуме који, спаковани, заузимају мало простора. Торба у којој се налази комплетан чамац са веслима и седиштем тешка је свега око 12 килограма. Кад се надува и стави у њега мотор од 1,5 коњске снаге могу, чак прилично удобно, да се возе и три особе.

КРАВА — РОБОТ

У Великој Британији је недавно завршена крава-робот, која, како вели штампа, „гута разне траве и зелено биље" а даје протеине уместо млека, и то веома богате хранљивим концентратима.

ПРВИ ДАНИ МЕДВЕДА-БЕБЕ

Тешки су први кораци кроз живот како човека тако и животиње. Треба се навићи на непознате предмете и на непознате обичаје. Ова беба беле медведице најсрећнија је у наручју своје мајке. Али, кад наиђу непредвиђене околности, као што је например ово мерење у зоолошком врту — ето јада!

ВИШЕ ОД САМОПОСЛУЖИВАЊА

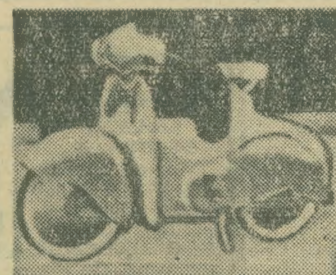
У америчком граду Кокберну отворен је за публику један веома необичан ресторан који је не само уређен на принципу такозваног самопослуживања, већ се одликује још једном новином: гости могу сами да готове јела по својој жељи од материјала који им управа ресторана сваког дана обезбеђује. Гост који жели да сам скува ручак одлази у велику кухињу ресторана, где, пошто претходно одабере материјал, добија на употребу један од безбројних електричних штедњака. Цена једном тако спремљеном оброку је само мало виша од цене јела која се готове у самом ресторану.

Занимљиво је да овде никада нема места. Још је занимљивије то што су гости који сами кувају већином мушкарци, наравно нежење.

НЕПОЗНАТА ДОЛИНА

Научници са Харвардског универзитета открили су у Аргентини једну долину, дугу око 20 километара и потпуно ненасељену. Нађени су ту једино фосили љубичасте боје. Верује се да су стари 170 милиона година. Поједини примерци припадају типу гмизаваца и имају нечег заједничког са сисарима. То је група позната под именом „цинодонти" — четвороножни месождери, чија структура лобање и других делова скелета има сличности са примитивним гмизавцима и сисарима. Експедиција је такође открила фосиле дицинодонта, гмизаваца сличних сисарима, који достижу величину вола.

ОКЛОПЉЕН БИЦИКЛ

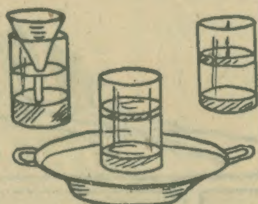

Мада овако оклопљен личи на ракету за Месец, ово је обичан бицикл који се вози окретањем педала. На слици се види нови британски модел аеродинамичне линије са оклопом од пластичне масе.

Дедине вештине

РАЗНЕ БОЈЕ У ЧАШИ

Познато је да ће вино, ако га опрезно наливамо на воду, пливати на површини, зато што је, иако незнатно, ипак лакше од воде. Да бисмо добили црвену боју на дну морамо да сипамо прво

врелу воду, јер је она лакша од хладне. Тада узмемо левак па га кроз воду спустимо до дна. Сад уливамо полако добро црвено вино (најбоље чисто далматинско, које је теже). Онда извадимо опрезно левак а црвена наслага остаје на дну. На воду ћемо спустити танак папир и озго полако налити плаву течност Најбоље је шпиритус, јер је он лакши од воде, који смо обојили плавим мастилом. Тако имамо у чаши три боје.

Ако ову чашу ставимо у тамну собу где гори само свећа видећемо на зиду три лепе боје.

Кад се вода у чаши охлади, а можеш је, да би се брже охладила, ставити у неку посуду с хладном водом, видећеш како се вино у танким црвеним млазевима пење, а шпиритус у плавим пругама пада.

ШАЉИВА ПИТАЊА

Кад сека и бата узму из ормана десет колача, 15 коцки шећера, 20 јабука и 2 тегле са слатким шта ће добити свако од њих?
(Батине)

Чија је душа цвет?
(Мајчина душица)

Која је жена птица?
(Катица)

Какав је црнац кад се окупа у Црвеном Мору?
(Мокар)

Који човек није имао оца?
(Адам)

Зашто звона звоне на цркви?
(Зато што их вуку за конопце)

Када деца не једу колаче?
(Кад немају)

Која животиња стоји на небу?
(Велики медвед)

Која је ситница увек мокра?
(Река Ситница)

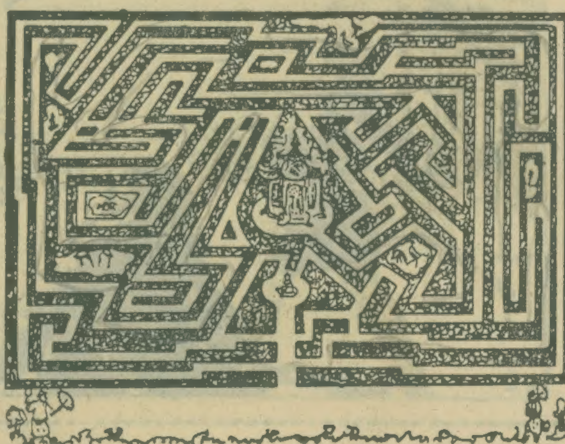
Који цвет кукуриче?
(Кукурек)

СКРИВАЛИЦА

Ту су: буца Воја и његов стриц Која.

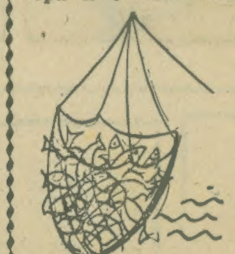
ИНДИСКИ ХРАМ

Потражите пут којим се може стићи до овог храма.

...прво вештачко драго камење добио је 1900 године француски хемичар Верней.

...најстарија врата у Европи, начињена од бронзе, налазе се и сада на једној базилици у Риму. Она су првобитно била постављена на згради римске курије, установе основане још у 7 веку пре наше ере.

...за време Римљана, на територији данашње Војводине, неких 12 километара западно од Сремске Митровице налазио се град Будалија.

...сваке године људи добијају из мора и океана око 30 милијарди килограма хране: риба и морског биља.

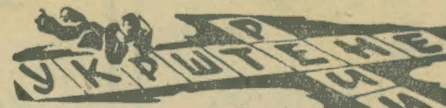
...колико је досад могло бити утврђено, египатски краљ Нефрекаре Пепи II, из шесте династије, најдуже је од свих владара остао на престолу. Краљ је постао у својој шестој години, а умро је у стотој години живота, после владавине од 94 године.

...од свих животиња преживари, а нарочито коза и лама, имају највећи број црвених крвних зрнаца. Даждевњак, пак, има најмање црвених крвних зрнаца, али су та зрнца највећа.

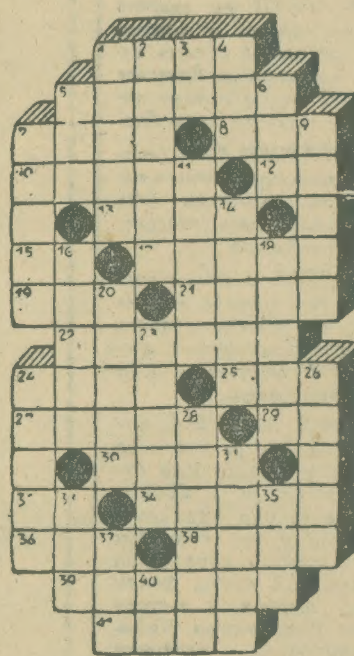
...човек је у стању да осети присуство шећера у води чак и онда ако је свега један грам шећера растворен у 200 грама воде. Риба ће „осетити" шећер кад се он налази у води у односу 1 према 20.000, мува у односу 1:40.000, а лептир у односу 1 према 300.000.

...Пунта Аренас у Чилеу најјужнији је град на свету.

Водоравно: 1) водопад; 5) једна планета; 7) становник Ирске; 8) врста јелена; 10) део капута; 12) лична заменица; 13) бог рата код старих Грка; 15) врста лершуна; 17) део прста; 19) часовник; 21) лековита биљка; 22) место у Босни; 24) буре за воду; 25) личност из Толстојевог романа; 27) музичка драма; 29) немачки предлог; 30) град у Аустрији; 32) слово латинице; 34) граби, узима на силу; 36) билијарски штап; 38) познато дело Ж. Ж. Русоа; 39) украс на женским хаљинама; 41) предео између Сребренице и Вишеграда.

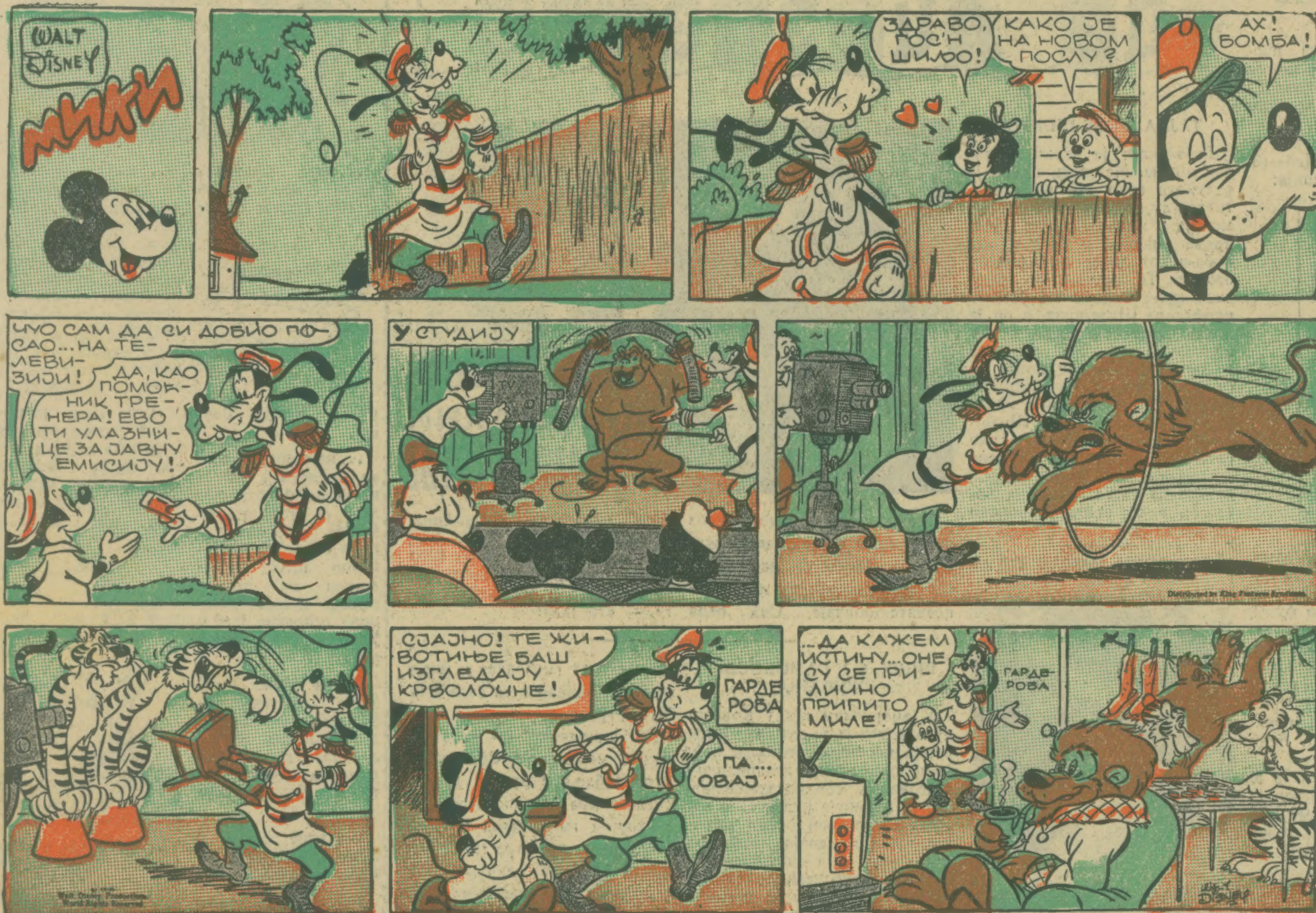
Усправно: 1) чувење; 2) град у Швајцарској; 3) коњ; 4) крајња тачка земљине осе; 5) прилог за време; 6) птица тркачица; 7) врста јелена; 9) пловећи комад леда; 11) део града (множ.); 14) музичка лествица; 16) врпца; 18) староегипатски писац; 20) врста пса; 23) име италијанског певача Ланце; 24) врста песме; 26) страно мушко име; 28) део радиоапарата; 31) миришљави зачин; 33) индустриска биљка; 35) тишина; 37) прилог; 40) иницијали аутора романа „Горски цар".

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) влак; 5) прелом; 7) грана; 8) ал; 10) Рона; 11) Ели; 12) иза; 13) Адам; 14) мо; 15) удика; 16) римеса; 18) Комо; 19) ширина; 21) литар; 22) ра; 24) Арон; 25) Паг; 26) нос; 27) Рига; 28) ак; 29) Пирот; 30) отоман; 32) елан.

Усправно: 1) врана; 2) Лена; 3) ала; 4) ко; 5) Прозор; 6) Малака; 7) Грим; 9) Лима; 11) Едисон; 13) Адемир; 15) уморан; 17) Икитос; 19) широко; 20) Арагон; 21) Лана; 23) агат; 25) Пиран; 27) рима; 29) Пол; 31) те.

ХОРАЦИЈЕВЕ ПЧЕЛЕ

Хорације је гајио пчеле и једног дана једна уједе Шиљу. Овај се због тога разбеснео и затражио од Хорација задовољење.

— Слушај Шиљо, покажи ми само која те је пчела ујела, а ја ћу је тако страшно казнити да ће и теби бити жао — одговорио је мирно Хорације.

КРАЋИ ПУТ

— Гајо, па ти не знаш да ми кажеш шта сте данас учили у школи?! АРаја уме увек све да ми понови!

— Јесте, али његова школа је знатно ближа кући него моја.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је креја?
Ко су били Масагети?
Какав је то липтавски сир?
Шта је калдера?
Ко је био Ђорђе Ћурчија?

ОДГОВОР:

КРЕЈА је птица из породице врана. Храни се плодовима, али напада и на јаја и

младунце других шумских птица. Штетна је. Може се научити и да понавља речи.

МАСАГЕТИ су скитска племена која су у Старом веку насељавала области између Касписког и Аралског језера. У борби с њима погинуо је персиски краљ Кир.

ЛИПТАВСКИ СИР (липтауер) прави се мешањем самог сира, додавањем лука или његовог сока, паприке, сардине и бибера.

КАЛДЕРА је велико удубљење код вулкана које се створа око кратера приликом изненадних вулканских експлозија. У калдерама се може образовати језеро.

ЂОРЂЕ ЋУРЧИЈА, харамбаша, био је родом из Босута у Срему. Као дете прешао је у Србију. Најпре је био ћурчија у Крупњу, а после хајдук и најславнији харамбаша у дринском крају. Звали су га Ћуртом, а његове момке Ћуртовцима. Недисциплинована, хајдучка природа, он долази у сукоб са војводом Јаковом Ненадовићем, па и са самим Карађорђем, те је због тога убијен у августу 1804 године.

БАШ ЧЕЛИК

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд Македонска 31 — Тек. рач. број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200 полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.